

Preventief Supportersbeleid Voetbalvandalisme

Den Haag, 5 september 2007

Inhoudsopgave

1	Inleiding	2
2	Onderzoeksopzet	4
3	Onderzoeksresultaten	6
3.1	Historie	6
3.2	Beleid en regelgeving	7
3.3	Visie en uitgangspunten	10
3.4	Maatregelen en samenwerking	11
3.5	Invulling gemeentelijke regierol	17
3.6	Effecten preventief beleid	18
4	Conclusies en aanbevelingen	19
	Bijlagen	
Bijlage 1	Alkmaar - AZ	25
Bijlage 2	Arnhem - Vitesse	31
Bijlage 3	Breda - NAC Breda	40
Bijlage 4	Enschede - FC Twente	47
Bijlage 5	Volendam - FC Volendam	53
Bijlage 6	Zwolle - FC Zwolle	58
Bijlage 7	Interviewvragen	65

1 Inleiding

Achtergrond

Het Auditteam heeft tot doel bij te dragen aan de verdere ontwikkeling en verbetering van het beleid op het terrein van het voetbalvandalisme. Om dat zo goed mogelijk vorm te geven, is dit seizoen naast incidentonderzoeken ook thematisch onderzoek uitgevoerd.

Het eerste thema heeft betrekking op de wijze waarop ketenpartners invulling geven aan preventief supportersbeleid.

Ketenpartners hebben afspraken over het sociaal preventief supportersbeleid vastgelegd in het Beleidskader voetbalvandalisme en voetbalgeweld. De KNVB heeft de voorschriften voor het veiligheidsbeleid vastgelegd in de Licentie-eisen KNVB en het Handboek veiligheid KNVB.

In het beleidskader is afgesproken dat bij alle clubs het sociaal preventieve supporterswerk vorm zal worden gegeven.

"De BVO stelt een sociaal preventief supportersbeleid op in overleg met Jeugdwelzijnsorganisaties en supportersverenigingen. Hiertoe wordt een supporterscoördinator aangesteld."

In het modelconvenant is opgenomen dat *"door de club (..) in samenwerking met gemeente, OM en politie het sociaal preventief supportersbeleid ontwikkeld [is] in een project"* en *"Daar waar mogelijk worden de probleemsupporters benaderd doormiddel van het lokale sociaal preventieve project"*. De praktijk is anders. Van de 26 sociaal preventieve projecten in 2002 resteren er nog 13 in 2006.

Uit de monitor sociaal preventief supportersbeleid, die sinds 2000 jaarlijks wordt uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van VWS, blijkt dat de wijze waarop dit beleid wordt ingevuld aan verandering onderhevig is. Dit onderdeel van het preventieve beleid kent steeds minder activiteiten die gericht zijn op de lastige supporters (al dan niet met stadionverbod). Sociaal preventief supportersbeleid wordt steeds meer ingevuld met activiteiten zoals kidsclubs, jeugdvak en schoolrondleidingen, die hoofdzakelijk een commercieel en/of PR doel dienen.

Tegelijkertijd signaleert de monitor een terugloop van de betrokkenheid van de gemeentelijke overheden. Deze terugloop in betrokkenheid is verontrustend en waarschijnlijk een van de oorzaken van de vermindering van het sociaal preventief gehalte in de activiteiten.

Citaat uit supportersmonitor:

Binnen het algemene jongerenwerk, de jeugdzorg en het buurtwerk is een vernieuwde aandacht voor de preventieve aanpak van lastige jongeren. Vroegtijdige signalering, kennen en gekend worden, doorverwijzen, hulpverlening en samenwerken met alle betrokkenen (leerplicht, politie, gemeente, jongerenwerk, jeugdzorg, schuldsanering, etc.) is zeer succesvol in de groepsaanpak. Echter in de wereld van het betaalde voetbal zien we een afnemende belangstelling voor deze manier van werken.

Deze ontwikkelingen zijn voor het Auditteam aanleiding geweest om een verkennend onderzoek te doen naar de wijze waarop ketenpartners invulling geven aan preventief beleid gericht op het voorkomen van voetbalvandalisme. De aandacht gaat daarbij ook uit naar de vraag hoe het sociaal preventief supportersbeleid zich verhoudt tot andere onderdelen van het preventieve beleid.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 is de onderzoeksopzet opgenomen. In hoofdstuk 3 wordt de overkoepelende analyse van onderzoeksbevindingen weergegeven. In hoofdstuk 4 is de slotbeschouwing van het Auditteam opgenomen. De bijlagen 1 t/m 6 bevatten de beschrijvingen van het preventieve beleid ten aanzien van voetbalvandalisme zoals dat in de zes voor dit onderzoek geselecteerde gemeenten wordt vormgegeven. Bijlage 7 bevat de vragenlijst, zoals die is gebruikt bij de interviews met de betrokkenen in de zes geselecteerde gemeenten.

Het Auditteam Voetbalvandalisme wil iedereen die heeft meegewerkt aan dit onderzoek bedanken voor hun bijdrage. In het bijzonder de geïnterviewden bij clubs, politie, gemeenten en supportersverenigingen, die tijd hebben vrijgemaakt om over het preventieve beleid te praten.

2 Onderzoeksopzet

Verkennend karakter

Vooraf dient te worden opgemerkt dat het onderzoek een verkennend karakter draagt. Het is binnen de randvoorwaarden waar het Auditteam mee werkt niet mogelijk uitgebreid wetenschappelijk onderzoek naar preventief beleid, gericht op het verminderen van voetbalvandalisme, uit te voeren. Het preventief beleid wordt in dit onderzoek bij zes clubs in beeld gebracht. Dit betekent dat de generaliseerbaarheid beperkt is. Daarom heeft het Auditteam aan het eind van het onderzoek een expertmeeting georganiseerd om na te gaan in hoeverre de conclusies van het Auditteam ook door andere betrokkenen herkend worden.

Definities en onderzoeksvragen

Onder integraal preventief beleid wordt verstaan:

Het geheel aan preventieve maatregelen met als doel om via gedragsbeïnvloeding van supporters de kans op voetbalvandalisme te verminderen.

Integraal preventief beleid betreft dus niet alleen sociaal preventief supportersbeleid, maar ook andere preventieve maatregelen die (mede) bedoeld zijn om het gedrag van supporters op positieve wijze te beïnvloeden. Bijvoorbeeld de wijze waarop stewards en beveiligingspersoneel worden ingezet bij (risico)wedstrijden, het beleid ten aanzien van alcohol en drugs en de *Hooligans in beeld* aanpak.

In het Beleidskader voetbalvandalisme zijn op twee plaatsen omschrijvingen van sociaal preventief supportersbeleid opgenomen.¹ Mede op grond van deze beschrijvingen kan "sociaal preventief beleid" als volgt gedefinieerd worden:

Sociaal preventief beleid is beleid van de club in samenwerking met ketenpartners dat gericht is op gedragsbeïnvloeding (in positieve zin) van risicosupporters en het op een positieve manier betrekken van deze supporters bij de club. Dit beleid wordt uitgevoerd door een supporterscoördinator.

De centrale onderzoeksvraag luidt:

Hoe geven de verschillende ketenpartners preventief beleid vorm en inhoud? En welke plaats neemt het sociaal preventieve supporters-beleid in dat beleid in?

Belangrijke deelvragen zijn:

- Welke visie hebben de verschillende (keten)partners op preventief beleid?
- In hoeverre is het preventief beleid vastgelegd in het lokale convenant?
- Op welke wijze worden de verschillende onderdelen van preventief beleid door de ketenpartners ingevuld.
- Spelen supportersverenigingen een rol bij het preventief beleid en zo ja, waaruit bestaat die rol?

Noot 1 De betreffende omschrijvingen zijn opgenomen in hoofdstuk 3.

- Hoe geeft de gemeente invulling aan de regierol bij het preventief beleid?
- Welke preventieve maatregelen gericht op supporters achten de verschillende (keten)partners het meest effectief?

De casussen

Voor het onderzoek zijn zes clubs geselecteerd. Drie met en drie zonder een traditioneel sociaal preventief supportersbeleid. Bovendien is sprake van een gelijke verdeling over eredivisie en eerste divisie. De zes geselecteerde clubs zijn: AZ Alkmaar, FC Twente, FC Volendam, FC Zwolle, NAC Breda en Vitesse Arnhem. Er zijn (telefonische) interviews afgenomen bij sleutelpersonen van club, gemeente, politie en supportersverenigingen.

In totaal zijn 26 (telefonische) interviews gehouden. Daarnaast zijn de lokale convenanten van deze zes casussen als informatiebron gebruikt.

Expertmeeting

Ter afronding van het onderzoek heeft het Auditteam het conceptrapport in een expertmeeting besproken met een aantal ervaringsdeskundigen buiten de zes casussen. Hierbij waren aanwezig: de veiligheidscoördinator van ADO Den Haag, de politie Eindhoven, de veiligheidscoördinator van SC Heerenveen, de medewerker veiligheidsbeleid gemeente Eindhoven, de supporterscoördinator van Feyenoord, de coördinator van het LIS en de beleidsmedewerker SOVS – de koepelorganisatie van supportersverenigingen. Hun ervaringen en aanvullingen zijn in het rapport opgenomen.

3 Onderzoeksresultaten

3.1 Historie

Bijna twintig jaar achtereenvolgend is er enige vorm van overheidsbemoeiing met sociale preventie rond betaald voetbal. Het Landelijk Informatiepunt Supportersprojecten heeft onlangs een notitie opgesteld waarin de geschiedenis van de sociale preventie in relatie tot voetbalvandalisme is samengevat en geanalyseerd. Daarin wordt beschreven dat de geschiedenis van sociale preventie als onderdeel van de bestrijding van voetbalvandalisme terug gaat tot 1987. In die tijd zijn in acht gemeenten experimentele projecten gestart, eerst gefinancierd door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en kort daarop nam VWS de tijdelijke financiering over.

Sociale preventie krijgt beleidsmatige ondersteuning. Na een enthousiaste start ontstonden de eerste problemen toen na drie jaar (1991) de financiële steun door het Ministerie van VWS werd beëindigd. Gemeente en clubs werden geacht de financiering gezamenlijk over te nemen. In 1993 neemt de KNVB in haar 'Richtlijnen Veiligheidsbeleid' de sociaal preventieve projecten op als onderdeel van het supportersbeleid bij de clubs.

Na de dood van Ajax-supporter Picorni bij gevechten tussen supporters van Feyenoord en Ajax in 1997, ontstaat een opleving in de aandacht voor de sociale preventie. Een integrale aanpak door de verschillende partijen en een ketenbenadering worden breed bepleit. Naast een aantal andere inspanningen op dit terrein wordt in 1998 door KNVB en VWS besloten om gezamenlijk sociaal preventieve projecten te starten in alle plaatsen waar betaald voetbal wordt bedreven. Om dit te realiseren wordt het bureau Sociaal Preventief Publieksbeleid (SPP) opgericht. Het bureau SPP wordt voor een periode van vier jaar opgericht met de taak om als aanjager in de 33 speelsteden afzonderlijk het jeugdwerk, de gemeente, de politie, de clubs en de supportersverenigingen tot projectmatige samenwerking te stimuleren. De analyse van de problematiek is een gezamenlijke, de verantwoordelijkheid is eveneens een gezamenlijke, de financiën en de organisatie zouden dat dus ook moeten zijn, zo luidde de gedachte achter deze integrale aanpak. Om weifelachtige partners over de streep te trekken, stelde het Ministerie van VWS per project een eenmalige startsubsidie van f 30.000,- beschikbaar.

Wanneer als maatstaf het aantal gestarte (of herstarte) projecten wordt genomen over de periode 1998 - 2002 was de gehele inspanning succesvol: in totaal participeerden 26 van de 36 profclubs eind 2002 in lokale preventieve projecten.

In 2002 worden specifieke verantwoordelijkheden toegedeeld aan gemeenten en clubs. Gemeenten stimuleren de ontwikkeling van lokaal jeugdbeleid met preventieve inzet op - potentiële - probleemsupporters. De KNVB stimuleert (en controleert) betaald voetbalclubs om samen te werken met lokaal jeugdwerk teneinde wangedrag van - potentiële - probleemsupporters tegen te gaan.

Hiermee eindigt de periode van cosubsidiëring van lokale projecten door de rijksoverheid. Het Ministerie van VWS stimuleert de oprichting van een landelijk expertisecentrum: het LIS.

Terugkijkend op wat er in de periode 2002-2006 lokaal tot stand is gekomen of in stand is gehouden, ontstaat een somber beeld. Van de 26 projecten uit 2002 resteren er nog 13.

Probleemanalyse

In de analyse van het LIS wordt geconcludeerd dat de gemeenten veelal sociaal preventieve projecten beleidsmatig wel ondersteunen maar organisatorisch en financieel niet.

Sociale preventie levert tot nog toe onvoldoende blijvende resultaten op bij gebrek aan structurele lokale inspanningen. Uitvoering van het *Beleidskader bestrijding voetbalvandalisme en -geweld* op lokaal niveau blijft op dit punt steken in een te vrijblijvende aanpak. Daarmee is sociale preventie een zwakke schakel in de ketenaanpak van voetbalvandalisme en -geweld.

Keuze voor een versterking van de schakel 'sociale preventie' is alleen zinvol als aan drie voorwaarden wordt voldaan: *draagvlak* bij gemeente en lokale partners, waarborg van *professionaliteit* bij de uitvoering en een heldere *verdeling* van taken en verantwoordelijkheden.

3.2 Beleid en regelgeving

Ketenpartners hebben afspraken over het sociaal preventief supportersbeleid vastgelegd in het Landelijk Beleidskader voetbalvandalisme en voetbalgeweld, in de lokale convenanten en in de voorschriften voor het veiligheidsbeleid (Licentie-eisen KNVB en Handboek veiligheid KNVB).

Landelijk beleidskader en KNVB licentie

In het beleidskader Bestrijding Voetbalvandalisme en Voetbalgeweld 2005 wordt de burgemeester aangewezen als systeemverantwoordelijke en: "degene die in zijn rol van regisseur de ketenpartners blijvend moet kunnen aanspreken op afspraken en verantwoordelijkheden."

In ditzelfde beleidskader is afgesproken dat de verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling en stimulering van sociaal preventief beleid bij de staatssecretaris van VWS ligt. Ook is vastgesteld dat de BVO een sociaal preventief supportersbeleid opstelt in overleg met jeugdwereldorganisaties en supportersverenigingen. Hiertoe wordt een supporterscoördinator aangesteld (taken en verantwoordelijkheden BVO paragraaf 2.2.2: 1f).

In het lokaal op te stellen convenant worden in elk geval afspraken gemaakt over, onder meer, het (preventief) supportersbeleid (taken en verantwoordelijkheden burgemeester paragraaf 2.2.3).

In hoofdstuk 3 van het beleidskader is onder Beleidsuitgangspunten een paragraaf opgenomen over Sociaal preventief beleid:

Onderdeel van de bestrijding van het voetbalvandalisme is het sociaal preventief beleid. In verschillende gemeenten zijn hiermee goede ervaringen opgedaan. Het sociaal preventieve beleid dient bij de clubs onderdeel te zijn van het publieks- en veiligheidsbeleid. Het sociaal preventief beleid moet ertoe leiden dat (potentiële) voetbalvandalen op een positieve wijze bij de club worden betrokken.

Tot slot wordt het sociaal preventieve beleid genoemd in het voorbeeldconvenant zoals opgenomen in de bijlage van het beleidskader:

Ten tweede is door de club in samenwerking met gemeente, OM en politie het sociaal preventief supportersbeleid ontwikkeld. Dit beleid is gericht op:

- *versterking van het jeugdbeleid*
- *integrale aanpak van risicosupporters*

Kortom, in het beleidskader is afgesproken "dat er sociaal preventief beleid moet zijn". Dit beleid wordt opgesteld door de club in samenwerking met jeugdwelzijn en de supportersvereniging.

In het voorbeeldconvenant in de bijlage van het beleidskader worden deze partijen aangevuld met de gemeente, de politie en het OM. Hierbij wordt nog de toevoeging gemaakt dat het gaat om de versterking van het jeugdbeleid en een integrale aanpak.

Van de zes onderzochte casussen is er niet één sociaal preventief project dat aan alle voorwaarden zoals genoemd in het beleidskader voldoet. Jeugdwelzijn is niet (meer) betrokken (Zwolle, Arnhem, Breda). Of er is helemaal geen sociaal preventief project (Enschede, Volendam, Alkmaar). Wel zijn er in alle steden andere vormen van preventief beleid.

Dat er bij 4 van de 6 clubs geen aparte supporterscoördinator is aangesteld, lijkt in strijd met de KNVB licentie: "De licentiehouders dient te beschikken over een gekwalificeerde supporterscoördinator als verantwoordelijke voor het adequaat inrichten en voeren van het supportersbeleid." Wellicht dat deze functie wel bij een andere functie is ondergebracht, maar dat is door de geïnterviewden niet genoemd.

Lokale convenanten

In deze paragraaf wordt beschreven in hoeverre het preventief beleid is vastgelegd in de lokale convenanten. Oordelen van het Auditteam zijn cursief aangegeven.

Alle zes gemeenten hebben een actueel convenant 2006-2007. De convenanten worden minimaal een maal per jaar geëvalueerd en zonodig aangepast. De doelstelling van de convenanten is algemeen samen te vatten als: "Afstemmen van de aanpak van de wedstrijdregeling zodat de wedstrijden voor bezoekers en omgeving plezierig en veilig verlopen." Al deze convenanten zijn ondertekend door de clubs en de lokale driehoek: gemeente, politie en Openbaar Ministerie. In Breda is het convenant ook ondertekend door de GOHR (geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen). Alleen in Alkmaar heeft de supportersvereniging ook mee ondertekend. In Zwolle en in Enschede hebben de supportersverenigingen het lokale convenant niet ondertekend maar is wel een apart convenant afgesloten tussen de clubs en de supportersverenigingen.

In Alkmaar en Twente is de rol van de supportersvereniging expliciet benoemd in de lokale convenanten. In Zwolle is dat opgenomen in het aparte convenant tussen club en supportersvereniging.

De deelnemers aan de expertmeeting merkten op dat het in veel gemeenten onduidelijk is wie de coördinator en aanjager is van het preventieve beleid in brede zin. De gemeente heeft een regierol, maar heeft vaak (te) beperkte capaciteit om dit vorm te geven.

NAC Breda wordt in het convenant als eerstverantwoordelijke voor de ontwikkeling van het veiligheidsbeleid genoemd. Sociaal preventief publieksbeleid wordt hierbij apart genoemd. De andere convenantpartners participeren in het ontwikkelen van dit beleid. In het convenant worden de tolerantiegrenzen bij wangedrag, alcohol- en drugsgebruik, wapens en vuurwerk en spreekkoren uitgebreid benoemd. Ook is er een aparte paragraaf opgenomen waarin de informatievoorziening uitgebreid beschreven staat.

In het convenant van Volendam komen de overlegvormen, de verantwoordelijkheden en het beleid alsmede de procedures en samenwerking rond de wedstrijden aan de orde. Het sociaal preventief supportersbeleid wordt apart genoemd. FC Volendam is actief bezig met een sociaal preventief supportersbeleid gericht op het terugdringen van voetbalvandalisme. FC Volendam werkt hierbij samen met gemeente en politie en in de uitvoering wordt aansluiting bij het lokale jongerenbeleid gezocht.

In het Arnhemse convenant komen de afspraken over het supportersbeleid van Vitesse uitgebreid aan de orde. Hier wordt onder andere het projectplan supportersproject Vitesse 2006-2010 kort beschreven. De aanpak van wangedrag in het stadion en het huisreglement worden besproken. Ook wordt de werkwijze van de commissie stadionverboden in samenhang met de uitwisseling van informatie over supporters uitgelegd.

In het convenant van Enschede is alleen genoemd dat FC Twente actief bezig is met een sociaal preventief beleid gericht op het terugdringen van voetbalvandalisme. In Alkmaar en Zwolle wordt sociaal preventief beleid niet benoemd in het convenant.

De deelnemers aan de expertmeeting gaven aan dat niet overal sociaal preventief beleid is ontwikkeld. Dit zou niet overal noodzakelijk zijn. Met name kleinere clubs en clubs met een rustige achterban hebben dit niet nodig.

In alle convenanten, met uitzondering van Alkmaar, wordt aandacht besteed aan *Hooligans in beeld*. In Enschede en Volendam wordt omschreven dat de politie het gedrag van notoire voetbalvandalen stelselmatig in beeld zal brengen. In Arnhem is opgenomen dat de regionale inlichtingendienst actief wordt ingezet om informatie met betrekking tot de openbare orde rond voetbalwedstrijden van Vitesse te vergaren. In het convenant van Zwolle staat dat in het seizoen 2005/2006 de leden van een huidige probleemgroep conform de aanpak van de pilot *Hooligans in beeld - Van informatie naar Aanpak in beeld* zullen worden gebracht. Voor deze doelgroep zal een plan van aanpak worden gemaakt.

De aandacht die in de convenanten aan het sociaal preventief supportersbeleid wordt besteed loopt sterk uiteen. Bij drie convenanten wordt er niet of nauwelijks aandacht besteed aan het sociaal preventief supportersbeleid. In de convenanten van NAC en Vitesse wordt uitgebreid ingegaan op het sociaal preventief beleid. Betrokkenen vinden het vaak niet noodzakelijk om sociaal preventief beleid te ontwikkelen, omdat er geen problemen zijn met supporters. De afspraken over welke organisatie preventief beleid coördineert en de uitvoering is niet altijd duidelijk.

3.3 Visie en uitgangspunten

In deze en de volgende twee paragrafen wordt de resultaten van de interviews samengevat. Oordelen van het Auditteam zijn cursief aangegeven.

Preventief beleid wordt in eerste instantie door alle beleidspartners gedefinieerd als: "Alle maatregelen die nodig zijn om incidenten te voorkomen." Preventieve maatregelen maken onderdeel uit van het integrale veiligheidsbeleid. Het doel is een veilig en plezierig wedstrijdbezoek voor supporters te realiseren. Daar zijn alle partijen het over eens. Er zijn echter verschillen in de uitwerking van deze definitie en de maatregelen waar het accent op wordt gelegd. Een aantal clubs geeft aan dat preventie plaats moet vinden in of direct bij het stadion. Gemeenten en politie zien graag dat de preventie niet ophoudt bij de toegangspoort van het stadion.

Alle betrokkenen geven aan dat de belangrijkste aanleiding voor incidenten de slechte sportieve prestaties van de club zijn. Vervolgens vormen de incidenten aanleiding voor het versterken van preventief beleid.

"Op het moment dat het weer minder goed gaat met de club wordt de roep om preventieve maatregelen sterker (Alkmaar, Zwolle)". "Er is nu geen behoefte aan uitgebreider preventief beleid, omdat er haast geen problemen zijn rond het voetbal" (Volendam). "Vorig jaar ging het slecht met NAC Breda en na de incidenten bij NAC Breda - Top Oss is in Breda de grote slag gemaakt om preventief beleid echt nieuw leven in te blazen".

Versterking van preventief beleid is dus bij de meeste onderzochte clubs vooral reactief beleid.

Er zijn steeds meer clubs die preventief beleid onderdeel maken van hun maatschappelijk verantwoord ondernemerschap (NAC Breda, FC Twente en Vitesse). Dit doen zij bijvoorbeeld door in samenwerking met ROC's leerwerktrajecten op te zetten voor jongeren die deels tot de doelgroep risicosupporters behoren. Bij Heerenveen is de pilot "Niemand Buitenspel" gestart. Langdurig werklozen worden door bemiddeling van de club gekoppeld aan bedrijven uit de businessclub.

Vitesse heeft de stichting "Vitesse Betrokken" opgericht. Bij deze stichting zullen alle sociaal-maatschappelijke activiteiten van de Arnhemmers onder worden gebracht, met als doel de functie van de club als bindend element in de samenleving te verstevigen. FC Twente heeft met "Scoren in de wijk" een soortgelijk project opgezet.

De landelijke stichting Meer dan Voetbal adviseert de BVO's bij het ontwikkelen van het maatschappelijk ondernemerschap en voert landelijke projecten uit. In augustus 2007 start de Stichting onder het project Normen en Waarden een campagne met de VVCS en het hele voetbal teneinde het gedrag op en rond de velden te verbeteren. Afgelopen jaar hebben negen Betaald Voetbalclubs meegewerkt aan het project Scoren voor Gezondheid. Dit project heeft bij de deelnemende kinderen geleid in een vooruitgang van gezondheid als in het bewustzijn hierover. In november 2007 brengt de Stichting meer dan Voetbal een sociaal jaarverslag van het Nederlandse voetbal. Alle clubs krijgen daarin de ruimte hun maatschappelijke activiteiten zichtbaar te maken.

Preventief beleid wordt ook ingezet om het imago van de club te versterken of te behouden. NAC Breda heeft een beleidsplan ontwikkeld waarin een identiteit en missie wordt neergezet met een groot "wij-gevoel". Er is een

gezamenlijke identiteit neergezet. Daarin wordt door supporters, bestuurders, medewerkers en stewards gezamenlijk verantwoordelijkheid genomen voor veiligheid bij de club.

Omgekeerd wordt in Volendam gesteld dat het imago een preventieve werking kan hebben: "het is nu vooral gezellig. We streven er naar om dit imago te behouden, omdat het zichzelf bevestigt in het voorkomen van problemen." Hier zijn uiteraard ook commerciële belangen mee gemeoid.

Op grond van de onderzoeksresultaten zijn verschillen in opvatting geconstateerd als het gaat om de eigen verantwoordelijkheid van de Betaald Voetbal club bij preventief beleid ter bestrijding van vandalisme. Aan het ene uiterste van het spectrum bevinden zich de clubs die zich beperken tot wat er in en om het stadion gebeurt. Verruwing, vandalisme en geweld zijn volgens deze clubs maatschappelijke verschijnselen en geen probleem dat specifiek met voetbal is verbonden. Aan het andere eind van het spectrum bevinden zich de clubs die meer hun maatschappelijke rol gaan erkennen: voetbal maakt deel uit van de maatschappij, en dus is de club ook buiten het eigen stadion verantwoordelijk voor het leveren van een bijdrage aan het voorkomen van voetbalvandalisme.

3.4 Maatregelen en samenwerking

De meest genoemde maatregel om voetbalvandalisme te voorkomen is het "kennen en gekend" worden. Daarmee worden risico- en probleemsupporters uit de anonimiteit gehaald. Er wordt actief ingezet op het bekend worden met de risicosupporters bij politie en/of club. Anderzijds zijn bepaalde politiemensen en vertegenwoordigers van de club ook bekend bij de (risico)-supporters. Daardoor zijn supporters beter aanspreekbaar en verbetert de informatiepositie van de club en de politie.

Hoe de uitvoering van het kennen en gekend worden plaatsvindt en vooral hoe de rolverdeling tussen de ketenpartners verdeeld is, blijkt voor veel geïnterviewden niet altijd eenvoudig te omschrijven. Bij de politie wordt direct verwezen naar Hooligans in beeld. De vraag is echter hoe ver de uitvoering hiervan gevorderd is en hoe groot de groep is die dan gekend wordt. Bij de clubs wordt in dit verband veelal gesproken over hun rol bij de begeleiding bij uitwedstrijden.

Kennen en gekend worden door BVO

Bij veel clubs wordt "kennen en gekend worden" genoemd als belangrijk onderdeel van de preventieve aanpak. De uitvoering wisselt sterk. Bij Vitesse en FC Twente zijn programma's waarbij de supporterscoördinatoren dit invulden gestopt. Beide clubs zijn gestart met scholingsprogramma's waarbij samengewerkt wordt met ROC's. Bij Vitesse komen wel weer twee supporterscoördinatoren in dienst. Bij NAC Breda is een supporterscoördinator in dienst die zich onder meer richt op het kennen en gekend worden. De supporterscoördinator moet draagvlak hebben en contactmomenten creëren met lastige supporters. Het is een "thermometerrol": goed signaleren wat er leeft onder supporters.

Bij AZ, Volendam en Zwolle is geen aparte supporterscoördinator in dienst. AZ geeft aan kennen en gekend worden vorm te geven door bij iedere wedstrijd de stewards een vaste tribune te geven.

Bij Twente en Alkmaar geeft de veiligheidscoördinator aan nauwe contacten

te onderhouden met supporters en politie. In die zin dragen zij ook bij aan kennen en gekend worden en vullen daarmee ten dele de functie van supporterscoördinator in. Wel kennen alle clubs (stadionverbod)commissies, waar supporters die over de schreef zijn gegaan worden uitgenodigd voor gesprek.

Bij een aantal deelnemers aan de expertmeeting wordt kennen en gekend worden op diverse wijze ingevuld. Bij ADO Den Haag is een supporterscoördinator en is er een apart traject voor de (harde) jongerenkern: "jongeren in beeld". Deze jongeren zijn geselecteerd op basis van politie-informatie.

Bij Heerenveen gaan bij elke wedstrijd twee stewards en een politieman in burger voor de wedstrijd naar de locatie waar lastige supporters zich verzamelen. Het idee hierachter is dat gedrag van supporters makkelijker te corrigeren is en dat stadionverboden beter gehandhaafd kunnen worden als je de supporters goed kent. In Eindhoven is met dezelfde argumenten een supportershome geopend vlak bij het stadion. Dit vraagt wel een zorgvuldig optreden en draagvlak bij alle partijen. Het doel moet zijn om overlast te voorkomen. Dan moeten de politie, de gemeente en de club er wel bovenop zitten. Door de deelnemers van de expertgroep werd de functie van een eigen home bij kennen en gekend worden erkend. Wel werd aandacht gevraagd voor de aantrekkingskracht die een eigen home kan hebben op vooral de meelopers. Een ander punt van aandacht is dat lastige supporters niet beloond moeten worden voor hun slechte gedrag met een eigen plek en veel aandacht. De niet lastige supporters moeten op dezelfde wijze worden "beloond".

De supporterscoördinator is bij uitstek de spin in het web voor de club voor het kennen en gekend worden. Supporterscoördinator is nu niet een structurele functie die vaak jaarlijks op de tocht staat.

Bij clubs zonder supporterscoördinator wordt het kennen en gekend worden op uiteenlopende wijze ingevuld en is door de clubs niet aangegeven wie binnen de club verantwoordelijk is voor het beleid van kennen en gekend worden. Sommige clubs of gemeenten helpen het kennen en gekend worden een handje door het faciliteren van een eigen home voor (lastige) supporters. De uitvoering hiervan moet wel zorgvuldig gebeuren.

Sociaal Preventieve supportersprojecten

Bij NAC Breda heeft het sociaal preventieve supportersproject na het vertrek van de supporterscoördinator van de Welzijnsorganisatie bijna 2 jaar stilgelegen. Sinds vorig jaar is bij NAC Breda een nieuwe supporterscoördinator aangesteld die zich meer richt op de jongere groep.

In Volendam is in samenwerking tussen jongerenwerk en sportopbouwwerk een jongerenwerker aangesteld met subsidie van de gemeente. Deze richt zich op preventie van criminaliteit, waaronder voetbalvandalisme (risicodrag supporters).

In Arnhem en Enschede zijn langlopende preventieprojecten vanuit Welzijn gestopt. In Arnhem komen twee supporterscoördinatoren in dienst bij Vitesse die het preventief supportersbeleid in de wijken gaan trekken. Politie en club in Enschede erkennen dat jongerenwerk een meerwaarde had in informatievoorziening. De supporterscoördinator had goed zicht op wat er leeft en speelt onder mogelijke risicosupporters.

De activiteiten van FC Zwolle richting supporters zijn voor een groot deel gericht op het vergroten van de binding van supporters met de club, zoals: supportershome en overlegstructuren.

In Alkmaar is er geen sociaal preventief beleid, dit wordt ook niet belangrijk gevonden: er zijn geen problemen. De club wil niet de rol van het welzijns-werk overnemen. De club heeft een verantwoordelijkheid wat in het stadion gebeurt, wat daar buiten gebeurt is van minder belang. Bij ADO Den Haag zijn alle instanties die betrokken zijn bij sociaal preventief supportersbeleid, inclusief de raad voor de kindbescherming, onder één dak gebracht in het publieksbureau.

De monitor preventief supportersbeleid van het Ministerie van VWS telt in 2006 nog maar 13 projecten voor sociaal preventief beleid. Daar waar een supporterscoördinator is aangesteld wordt deze (met uitzondering van PSV) gefinancierd of meegefinancierd door de gemeente. De supporterscoördinatoren zijn in 10 van de 13 projecten aangesteld bij een (welzijn)stichting of jongerenwerk.

Het LIS vindt dat het belangrijkste doel van sociaal preventieve project zou moeten zijn dat voorkomen wordt dat risicjongeren zich aansluiten bij (criminele) hooligangroepen. In hun eigen evaluatie gebleken dat gemeenten hun verantwoordelijkheid vanuit jeugdbeleid hierin veelal niet oppakken. Als goed voorbeeld hoe het wel kan wordt het Youngsters-project bij Feyenoord genoemd en het sfeerteam van PSV.

Sociaal preventief beleid wordt lokaal heel divers ingevuld. Uit de interviews van het Auditteam en de monitor van VWS blijkt dat steeds minder sprake is van 'jongerenwerkaanpak' inclusief een supporterscoördinator. Een gebrek aan financiële middelen wordt hiervoor in de monitor als reden aangevoerd. Anderzijds is er bij steeds meer clubs sprake van publieksgericht, maatschappelijk verantwoord ondernemerschap. Hieronder verstaan we ook de eerder genoemde samenwerking met ROC's voor opleidings- en stageplaatsen.

Communiceren regels en normen

Alle betrokkenen zijn het er over eens dat de communicatie met supporters zorgvuldig en eenduidig moet zijn. De sanctielijn moet duidelijk gecommuniceerd worden. In het convenant van Breda zijn de tolerantiegrenzen door de ketenpartners gezamenlijk uitgebreid benoemd. Vanaf komend seizoen krijgen alle seizoenkaarthouders een NAC-paspoort waarin het nog een keer duidelijk wordt verwoord. Dit alles in overleg met de supportersvereniging en de clubraad. In Breda wordt gewerkt met een bonus-malusregeling. Hierin worden de normen en waarden en de sancties benoemd. Bij Feyenoord is de gedragsregel: 'je mag je club niet in diskrediet brengen' vastgelegd in het convenant. Evenals de sanctie: doe je dit wel dan kom je het stadion niet meer in.

Bij alle betrokkenen in alle steden heeft het onderdeel van communicatie van regels en normen aandacht. Meestal maken afgesproken tolerantiegrenzen onderdeel uit van het lokale convenant.

Het blijkt lastig om het communiceren van regels en normen goed - gezamenlijk- in te vullen. Het meest eenvoudige (licentieverplichting KNVB) is het bordjes met huisregels bij de ingangen van het stadion. Maar dit is niet genoeg. Het is belangrijk dat alle betrokkenen, supporters en medewerkers, weten wat getolereerd wordt en wat niet. Officials en spelers moeten zich bewust zijn van hun voorbeeldfunctie.

Betrekken supporters(vereniging)

In Arnhem wordt de supportersvereniging niet gezien als een partij die betrokken kan worden in het ontwikkelen van preventief beleid. Vitesse werkt wel samen met de supportersvereniging om risicosupporters te stimuleren zoveel mogelijk op de zuidtribune te zitten. De supportersvereniging organiseert vervoer bij uitwedstrijden, terwijl Vitesse verantwoordelijk is voor het gedrag bij dit vervoer. De supportersvereniging handhaaft de orde in en rond het supportershome. In Alkmaar heeft de supportersvereniging een taak in het aanspreken van mensen binnen het supportershome op hun gedrag. In Volendam vinden alle partijen dat de supportersvereniging door de club meer betrokken zou kunnen worden bij het preventieve beleid. Bij FC Twente wordt regelmatig overleg gevoerd met de "ultra's".

In Breda zijn de supportersvereniging en de clubraad geen convenantpartner. Ze zijn wel betrokken bij het ingevoerde beleid, waaronder de bonus-malusregeling.

In het aparte convenant dat in Zwolle is afgesloten tussen club en supportersvereniging, is onder meer afgesproken dat de supportersvereniging meehelpt met het organiseren van het preventieve Young United project.

Zowel in Zwolle, als in Alkmaar en Enschede spreken de supportersverenigingen uit een voorbeeldfunctie te hebben naar de supporters en zijn deze supportersverenigingen actief in het bestrijden en voorkomen van voetbalvandalisme.

Een aantal supportersverenigingen geeft aan niet over de capaciteit en kwaliteit te beschikken om deel te nemen aan overleggen en beleidsontwikkeling. De SOVS bevestigt dit beeld. De rol van supportersverenigingen is aan het veranderen. Taken als merchandising en busreizen organiseren worden vaker door de club overgenomen. Goede voorbeelden van een hele positieve en preventieve rol zijn de supportersverenigingen van Heracles en RBC. Zij ontvangen de gastsupporters met een kopje koffie, respectievelijk een kopje soep.

Clubs, gemeenten en politie vragen zich af of met het betrekken van de supportersverenigingen in de beleidsontwikkeling, de groep risicosupporters wel wordt bereikt.

Een ander punt waar in de expertmeeting aandacht voor werd gevraagd is dat lastige supporters niet anders behandeld (=beloond) moeten worden dan gewone supporters. ADO Den Haag noemt daarbij als voorbeeld dat zij twee jaar geleden met de harde kern overlegden over het beleid van de club. Die aanpak is nu bijgesteld. De club zit aan tafel met de harde kern en tal van andere vertegenwoordigers uit alle geledingen van de supporters. Het LIS benadrukt dat met supporters gesproken moet worden als klant, met gastvrijheid als doel. Praten uit 'angst' met lastige supporters moet niet het uitgangspunt zijn.

De clubs moeten contact hebben met (een representatieve vertegenwoordiging van) diverse supportersgroepen. Het Auditteam is van mening dat supportersverenigingen en supportersraden een grotere rol moeten vervullen bij de ontwikkeling van het preventief beleid. Vooral clubs moeten stimuleren dat supportersverenigingen een rol krijgen bij beleidsontwikkeling en dat de rol de van supportersvereniging expliciet benoemd wordt in het lokale convenanten. Daarnaast worden clubs en supportersverenigingen geadviseerd samen een convenant op te stellen.

Optreden stewards en beveiligers

Goed optreden van stewards begint bij klantvriendelijkheid, signaleren en de juiste wijze van aanspreken. Mensen aanspreken op negatief gedrag is een veel genoemd knelpunt voor het voeren van preventief beleid. Het niveau van stewards is volgens alle betrokkenen de afgelopen jaren verbeterd, maar kan nog verder verbeterd worden. In het algemeen wordt genoemd dat de stewards consequenter zouden moeten reageren. Een deel van de vrijwillige stewards heeft niet altijd genoeg gezag om succesvol te interveniëren.

In Breda is afgelopen jaar actief ingezet op het opleiden van stewards in het handhaven van tolerantiegrenzen. Door de stewards in Breda wordt nu eerder opgetreden, bij de eerste (dreiging tot) overtreding. Nu het beleid scherp is neergezet en duidelijk is voor het publiek, durven de stewards ook in te grijpen. En ze weten dat ze altijd gedekt worden door de politie, dat is belangrijk.

Centraal bij de verbetering van het optreden van stewards en beveiligers staan:

- *De wijze van aanspreken (niet bedreigend en consequent).*
- *De duidelijke consequenties voor de overtreder.*
- *De back-up van de politie (goede afspraken tussen politie en veiligheidsorganisatie club).*

Alcohol en drugs

Zero tolerance ten aanzien van alcohol is heel moeilijk te realiseren. Alcohol en drugs worden vaak voor de wedstrijd, buiten het stadion gebruikt.

Alle clubs beschouwen drugsgebruik onder supporters als een belangrijk probleem. Hoe groot het probleem is en hoe het moet worden aangepakt, wordt momenteel in Breda onderzocht. Het lijkt er op dat er een redelijk hoog cocaïnegebruik onder risicosupporters is, het is moeilijk om deze groep aan te spreken op hun gedrag. Aanpak hiervan krijgt hoge prioriteit in Breda. De stewards van NAC Breda zullen worden geschoold in het herkennen van en het omgaan met cocaïnegebruikers.

De politie in Arnhem geeft aan dat het aan tijd ontbreekt om tegen deze groep op te treden. In Enschede wordt nu sterker ingezet op het tegengaan van dealen en druggebruik in het stadion en supportershome.

Het Auditteam heeft in 2004-2005 aanbevelingen gedaan over het landelijk naleven van tolerantiegrenzen bij alcoholgebruik voor A-, B-, en C- risicowedstrijden. Consistentie in de toepassing van deze tolerantiegrens is belangrijk om eenduidigheid in het beleid te hebben voor supporters en daardoor bij te dragen aan de acceptatiegraad.

Nog steeds worden de tolerantiegrenzen die ten aanzien van alcohol zijn opgenomen in het beleidskader voetbalvandalisme niet bij alle clubs nageleefd. Zo is in Enschede bij bijna iedere wedstrijd gebruik van alcohol in het stadion toestaan (alleen niet bij risico C wedstrijden en bij wedstrijden in Europees verband). In het bezoekersvak wordt bij geen enkele wedstrijd alcohol verkocht.

In Breda is de filosofie dat een algeheel alcoholverbod niet past bij het Bourgondische karakter van de club, maar dat de grens wel duidelijk moet zijn. De club wijkt daarmee af van het landelijk beleidskader. Daarom is in de bonus-malusregeling opgenomen dat het alcoholregime wordt verscherpt als supporters zich misdragen.

Alcoholbeleid zou bij alle clubs gelijk moeten zijn. Clubs mogen ook in dit opzicht niet afwijken van het beleidskader. Het drugsgebruik onder supporters en het optreden hiertegen zou door club, politie, jongerenwerk en verslavingszorg goed in kaart moeten worden gebracht en waar nodig bestreden. De gemeente moet het voortouw nemen in het organiseren hiervan en het realiseren van benodigde samenwerking tussen de partijen.

Hooligans in beeld

Met uitzondering van Arnhem zijn alle korpsen die voor dit onderzoek benaderd zijn nog in de beginfase van *Hooligans in beeld* (HiB). Dat wil zeggen dat de inventarisatie van de risicosupporters in volle gang is of net is afgerond. Wat opvalt, is dat de gemeenten of het jongerenwerk geen rol spelen in HiB. De clubs in de zes casussen zijn nauwelijks betrokken, of enkel in de afspraak om persoonsgegevens uit te wisselen zoals vastgelegd in het convenant. De onderzochte clubs zien HiB vooral als "een politieding". De clubs, maar ook de politie, geven de mogelijkheid om eenvoudiger persoonsgegevens uit te wisselen in HiB aan als belangrijkste verbeterpunt. Bij de deelnemers aan de expertmeeting wordt dit totaalbeeld niet herkend. In het veiligheidsoverleg in Den Haag worden de namen van personen die zich hebben misdragen uitgewisseld tussen club en politie. De politie zit ook in de stadionverbodencommissie. In Eindhoven hebben club en OM uitgebreid contact over de vraag welke informatie kan worden uitgewisseld. In Rotterdam is de top 20 van HiB bekend bij Feyenoord. De uitwisseling van gegevens tussen politie en club is vastgelegd in het convenant. In Alkmaar is hiervoor een apart convenant opgesteld. Het College Bescherming Persoonsgegevens (CBP) wil echter nog wel toelichting op de werkwijze. Het kan zijn dat men in Alkmaar iets te voortvarend aan de slag is gegaan, aldus de politie.

De politieregio Gelderland-Midden is in het voorjaar van 2002 begonnen met het ontwikkelen van een methode om groepen supporters bij Vitesse in beeld te brengen die problematisch gedrag vertonen. De informatie over deze groepen en personen wordt verzameld, opgeslagen en met partners gedeeld, zodat er een aanpak op maat kan komen. Afhankelijk van de aard van de groepen kan de aanpak preventief, proactief, curatief of repressief van aard zijn en zich richten op groepen, op de situatie of op het individu. De methode, *Hooligans in beeld*, maakt gebruik van informatiegestuurd politiewerk. *Hooligans in beeld* lost niet alle problemen rondom het voetbal op; maatregelen die inspelen op de opportuniteitsstructuur rondom het voetbal (adequaat toegangsbeleid, kaartverkoopbeleid, stewards) om opportuniteitsdaders het hoofd te bieden, blijven van belang.

Kern van de methode is het gericht verzamelen van informatie over groepen probleemsupporters. Het gaat bij het verzamelen van informatie om de rol, het gedrag en de identiteit van individuen binnen groepen, en wordt er aandacht besteed aan relaties tussen verschillende groepen. Overigens wordt niet alleen gelet op probleemgedrag rondom voetbalwedstrijden. Ook informatie over probleemgedrag op andere momenten en plaatsen (tijdens het uitgaan, in de wijk) wordt verzameld en vastgelegd. De methode – waarbij het uit de anonimiteit halen van groepen en individuen central staat – kenmerkt zich door een dynamisch proces van informatieverzameling, informatieanalyse, vastlegging en verstrekking. Hierdoor ontstaat er meer kennis over en inzicht in groepen die probleemgedrag (kunnen) veroorzaken en de rol van (toonaangevende) individuen binnen die groepen. Andere kenmerken zijn dat straatinformatie wordt gecombineerd met systeeminformatie en dat door intervisie op basis van 'harde' en 'zachtere' informatie een beeld ontstaat. Op basis van de informatie ontstaat in samenspraak met BVO, Openbaar Ministerie, gemeentelijke organisaties en de regiopolitie een maatwerk aanpak. Door de juiste personen uit de anonimiteit te halen, kan er in een eerder stadium worden ingegrepen ('tegenhouden') en wordt ook de pakkans verhoogd.

Otto Adang en Henk Ferwerda in Het Tijdschrift voor de Politie, nr. 12, december 2005. p 19

Begeleiding bij uitwedstrijden

De begeleiding bij uitwedstrijden wordt door de politie en clubs gebruikt als onderdeel van kennen en gekend worden. Dit wordt belangrijk gevonden voor de informatiepositie: welke groep gaat mee, welke plannen zijn er? Vaak zijn het de supportersverenigingen die busreizen naar de uitwedstrijd organiseren. De deelnemers van de expertmeeting hebben de indruk dat uitpubliek minder problemen veroorzaakt dan voorheen. Als waarschijnlijke oorzaken hiervoor worden genoemd: veel combiregelingen, betere ontvangst door clubs, er gaat minder uitpubliek mee en er gaat door de invoering van de uitkaart een selecter publiek mee.

De politie Breda geeft op eigen initiatief iedere uitwedstrijd de dag voor de wedstrijd actuele informatie over de groep en het reisgedrag aan de collega's van de ontvangende stad.

Hooligans in beeld staat voor een systematische en integrale aanpak van hooligans en risicjongeren. De politiekorpsen zijn enthousiast over de aanpak. In sommige steden kunnen clubs en jongerenwerk meer betrokken worden bij het in beeld brengen en moet de aanpak beter afgestemd worden. Daarnaast is het is van belang om goede afspraken te maken over de uitwisseling van persoonsgegevens tussen politie en club. Dit kan vastgelegd worden in een convenant.

3.5 Invulling gemeentelijke regierol

Uitgangspunt bij de aanpak van voetbalvandalisme is de ketenbenadering. Dit houdt in dat partijen vanuit hun eigen verantwoordelijkheid en taken een bijdrage aan de oplossing leveren. De gemeente c.q. de burgemeester heeft hierbij de rol van regisseur. De uitwerking hiervan in het landelijk beleidskader is summier:

De burgemeester initieert en bevordert dat alle betrokken lokale partners (...) voor aanvang van het nieuwe voetbalseizoen afspraken maken over hun inzet. Deze worden opgenomen in een door alle partijen te ondertekenen, lokaal convenant.

Paragraaf 2.2.3 beleidskader

Om de onderzoeksvraag: hoe geeft de gemeente invulling aan de regierol bij het preventief beleid? te kunnen beantwoorden, wordt eerst de betekenis van het begrip regie toegelicht.² Regie is een bijzondere vorm van sturen die is gericht op de afstemming van actoren, hun doelen en handelingen tot een min of meer samenhangend geheel, met het oog op een bepaald resultaat.

Succesvolle regie vraagt om de volgende componenten:

- 1 Overzicht over de situatie.
- 2 Gemeenschappelijke beleidslijnen uitzetten.
- 3 Organiseren van samenwerking, enthousiasmeren, koppelen en toezicht van actoren.
- 4 Verantwoording afleggen van het handelen en de resultaten van het geheel van actoren die onder de regie vallen.

Noot 2 Dit is uitgewerkt aan de hand van de publicatie "De gemeente als regisseur – Lokale daadkracht mobiliseren" (2006) van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

De beleidsafspraken tussen de ketenpartners zijn opgenomen in het lokale convenant. Bovengenoemde taken zijn niet in het convenant geëxpliciteerd naar preventief beleid.

Voor zover er bij de onderzochte casussen sprake is van een regierol, geldt deze voor het algemene beleid en is deze rol toegedeeld aan het (multidisciplinair of interdisciplinair) voetbaloverleg. Dit is een overleg waar de ketenpartners - club, gemeente, politie en OM - vertegenwoordigd zijn. In drie gevallen is de burgemeester hier voorzitter van. In Breda is de adviseur openbare orde en veiligheid voorzitter, in Enschede zit FC Twente dit overleg voor en in Arnhem is er een onafhankelijke voorzitter aangesteld. In de interviews en in de expertmeeting wordt wel aangegeven dat de regierol van het preventief beleid bij de gemeente ligt of zou moeten liggen. Dit wordt onvoldoende ingevuld.

De regierol van de gemeente bij preventief beleid is noch in het landelijke beleidskader noch in de onderzochte lokale beleidskaders voldoende vastgelegd. Door deze rol expliciet op zich te nemen kan het beleid beter ontwikkeld en uitgevoerd worden.

3.6 Effecten preventief beleid

Bij geen van de zes casussen zijn de effecten van het preventieve beleid geëvalueerd. Dit is een belangrijk manco van het huidige preventieve beleid: het laatste deel van een normale beleidscyclus ontbreekt geheel. Wat wel gemeten wordt is het aantal aanhoudingen en de politie-inzet. Er is echter geen directe relatie te leggen met het preventieve beleid.

De onderzoeksvraag van het Auditteam: *Welke preventieve maatregelen gericht op supporters achten de verschillende (keten)partners het meest effectief?* kan alleen beantwoord worden aan de hand van de meningen van de geïnterviewden over wat preventief beleid in zou moeten houden, zoals in bovenstaande paragrafen reeds is vermeld.

Over het doel van preventief beleid is iedereen het eens. De manier waarop hier uitvoering aan wordt gegeven is echter heel divers. De verwachtingen, landelijk vanuit de rijksoverheid of de KNVB omtrent preventief beleid zijn alleen in hoofdlijn vastgelegd. Er is vastgesteld dat er sociaal preventief beleid moet zijn en clubs een supporterscoördinator moeten hebben. Daarnaast zijn er tolerantiegrenzen opgesteld, bijvoorbeeld ten aanzien van alcohol en drugs en bejegening van stewards en officials.

Doordat het preventieve beleid nooit geëvalueerd wordt op effectiviteit, zijn de baten van dit beleid feitelijk niet bekend. De kosten zowel materieel als immaterieel zijn er uiteraard wel. Een deel van de geïnterviewden heeft het idee dat het beleid effect heeft.

Er zijn geen consequenties verbonden aan het niet uitvoeren van preventief beleid, zoals het niet aanstellen van een supporterscoördinator of aan het niet toepassen van tolerantiegrenzen ten aanzien van alcoholbeleid.

4 Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de gestelde onderzoeksvragen en worden aanbevelingen gedaan voor de diverse ketenpartners.

Hoe geven de verschillende ketenpartners preventief beleid vorm en inhoud? En welke plaats neemt het sociaal preventieve supportersbeleid in dat beleid in?

In alle zes cases en bij de deelnemers aan de expertmeeting is bij de ketenpartners aandacht voor preventief beleid in de breedste zin. Een positief punt is dat de afspraken worden vastgelegd in een lokaal convenant en dat de ketenpartners over het algemeen bereid zijn om vanuit de eigen verantwoordelijkheid een bijdrage te leveren aan het verminderen van voetbalvandalisme. De afgelopen jaren is bij veel clubs een grote stap vooruit gemaakt door professionalisering van de veiligheidsorganisatie.

Het Auditteam staat bovendien positief ten opzichte van nieuwe ontwikkelingen die door ketenpartners in gang zijn gezet, zoals het maatschappelijk ondernemerschap. Het sociaal preventief beleid dreigt ten onrechte te veel op de achtergrond te raken. Wat wel blijft is de lichtere aanpak (meer richting publieksbeleid, zoals kidsclubs) en de stadionverbodencommissies. Er zijn echter steeds minder clubs met een supporterscoördinator. Dit brengt het risico met zich mee dat de aanpak 'kennen en gekend worden' verengt tot de politieaanpak van *Hooligans in beeld*.

Alleen op die locaties waar de gemeente (mee)financiert is nog een supporterscoördinator aangesteld, zo blijkt uit de VWS monitor en uit dit onderzoek. Een belangrijke oorzaak hiervan is dat grotendeels onduidelijk is wat de resultaten zijn (geweest) van het sociaal preventieve supportersbeleid. Naar de effecten van sociaal preventief beleid is geen onderzoek gedaan. Op de vraag of het beleid geen effect heeft gehad kan geen antwoord worden gegeven. "Het lijkt nooit de vraag of sociaal preventief supportersbeleid werkt, maar altijd wie moet het betalen", wordt geconcludeerd in de monitor.

Conclusie 1

De conclusie van het Auditteam is dat het gebrek aan beleidsverantwoording gecombineerd met de projectmatige (tijdelijke) opzet van sociaal preventief supportersbeleid, er mede toe hebben geleid dat veel projecten zijn stopgezet.

Deelvraag 1: Welke visie hebben de verschillende (keten)partners op preventief beleid?

Preventief beleid wordt in eerste instantie door alle beleidspartners gedefinieerd als: "Alle maatregelen die nodig zijn om incidenten te voorkomen." Preventieve maatregelen maken onderdeel uit van het integrale veiligheidsbeleid. Het doel is een veilig en plezierig wedstrijdbezoek voor supporters te realiseren. Daar zijn alle partijen het over eens. Er zijn echter verschillen in de uitwerking van deze definitie en de maatregelen waar het accent op wordt gelegd. Een aantal clubs geeft aan dat wat hen betreft preventie plaats moet vinden in of direct bij het stadion. Gemeenten en

politie zien graag dat de preventie niet ophoudt bij de toegangspoort van het stadion. Preventief beleid is vaak reactief; dat wil zeggen, als zich een of meer grote incidenten hebben voorgedaan dan wordt de aandacht voor het preventieve beleid sterk geïntensiveerd. Binnen de zes onderzochte casussen is NAC hiervan een aansprekend voorbeeld. Versterking van preventief beleid is dus bij de meeste onderzochte clubs vooral reactief beleid.

Conclusie 2

Op grond van de onderzoeksresultaten zijn verschillen in opvatting geconstateerd als het gaat om de eigen verantwoordelijkheid van de Betaald Voetbalclub bij preventief beleid ter bestrijding van vandalisme. Aan het ene uiterste van het spectrum bevinden zich de clubs die zich beperken tot wat er in en om het stadion gebeurt. Verruwing, vandalisme en geweld zijn volgens deze clubs maatschappelijke verschijnselen en geen probleem dat specifiek met voetbal is verbonden. Aan het andere eind van het spectrum bevinden zich de clubs die meer hun maatschappelijke rol gaan erkennen: voetbal maakt deel uit van de maatschappij, en dus is de club ook buiten het eigen stadion verantwoordelijk voor het leveren van een bijdrage aan het voorkomen van voetbalvandalisme.

Deelvraag 2: In hoeverre is het preventief beleid vastgelegd in het lokale convenant?

De aandacht die in de convenanten aan het sociaal preventief supportersbeleid wordt besteed, loopt sterk uiteen. Bij drie convenanten wordt er niet of nauwelijks aandacht besteed aan het sociaal preventief supportersbeleid. In de convenanten van NAC en Vitesse wordt uitgebreid ingegaan op het sociaal preventief beleid. Betrokkenen vinden het vaak niet noodzakelijk om sociaal preventief beleid te ontwikkelen, omdat er geen problemen zijn met supporters. De afspraken over welke organisatie preventief beleid coördineert en de uitvoering is niet altijd duidelijk.

In het landelijke beleidskader voetbalvandalisme is afgesproken dat "de BVO sociaal preventief supportersbeleid opstelt in overleg met jeugdwelzijnsorganisaties en supportersverenigingen." Preventief supportersbeleid is bij geen van de zes onderzochte casussen op deze wijze georganiseerd. Supportersverenigingen worden lang niet altijd betrokken bij preventief beleid. En ook van samenwerking met jeugdwelzijnsorganisaties is slechts incidenteel sprake. Evaluatie van preventief beleid of onderdelen van het preventief beleid zoals sociaal preventief supportersbeleid, blijft stelselmatig achterwege.

Conclusie 3

Landelijke regels en voorschriften zoals vastgelegd in het landelijk beleidskader voetbalvandalisme en de licentievoorwaarden van de KNVB worden lang niet altijd gevolgd. Dit doet zich vooral voor ten aanzien van de tolerantiegrenzen betreffende alcohol en voorwaarden ten aanzien van de invulling van het sociaal preventief supportersbeleid. Het Auditteam constateert dat de landelijke regels en voorschriften op dit punt een te vrijblijvend karakter hebben.

Deelvraag 3: Op welke wijze worden de verschillende onderdelen van preventief beleid door de ketenpartners ingevuld?

Sociaal preventief beleid wordt lokaal heel divers ingevuld. Uit de interviews van het Auditteam en de monitor van VWS blijkt dat steeds minder sprake is van 'jongerenwerkaanpak' inclusief een supporterscoördinator. Anderzijds is er bij steeds meer clubs sprake van publieksgericht, maatschappelijk verantwoord ondernemerschap. En in dat kader wordt onder meer gepoogd supporters op een resultaatgerichte wijze (toeleiden naar arbeid) te helpen door samenwerking zoals bij NAC, FC Twente en Vitesse met ROC's voor opleidings- en stageplaatsen.

De volgende onderdelen van preventief beleid zijn besproken:

- Kennen en gekend worden door BVO
- *Hooligans in beeld*
- Communiceren regels en normen
- Optreden stewards en beveiligers
- Alcohol en drugs
- Sociaal Preventieve supportersprojecten
- Betrekken supporters(vereniging)
- Daarnaast geven clubs veel aandacht aan meer algemeen publieksbeleid zoals een kidsclub, juniorvakken en schoolbezoeken aan het stadion.

Hierbij merkt het Auditteam het volgende op:

- Het Auditteam constateert dat bij clubs waar sociaal preventief beleid niet (langer) wordt uitgevoerd, het *kennen en gekend worden* van en door risicosupporters te weinig aandacht dreigt te krijgen. Bij clubs zonder supporterscoördinator wordt het *kennen en gekend worden* op uiteenlopende wijze ingevuld en er is door de clubs niet aangegeven wie binnen de club verantwoordelijk is voor het beleid van kennen en gekend worden. De rol die supporterscoördinatoren spelen kan niet worden overgenomen door de *Hooligans in beeld* aanpak die vanaf seizoen 2006-2007 landelijk breed is ingevoerd. Vooral de aan- en bijsturing van het gedrag van groepen jonge supporters die (nog) niet in aanraking zijn gekomen met de politie, zou dan ontbreken.
- *Hooligans in beeld* staat voor een systematische en integrale aanpak van hooligans en risicjongeren die wangedrag vertoond hebben. De politiekorpsen zijn enthousiast over de aanpak. In sommige steden kunnen clubs en jongerenwerk meer betrokken worden bij het in beeld brengen en moet de aanpak beter afgestemd worden. Daarnaast is het is van belang om goede afspraken te maken over de uitwisseling van persoonsgegevens tussen politie en club. Dit kan vastgelegd worden in een convenant.
- Meerdere clubs en politiekorpsen investeren in persoonlijk contact met supporters. Een van de methoden is meereizen met het uitpubliek. Andere voorbeelden zijn de uitgebreide preventieve inzet van *Hooligans in beeld* in Arnhem en het brede contact met vertegenwoordigers uit verschillende supportersgroepen door ADO Den Haag.
- Het blijkt lastig om het communiceren van regels en normen goed - gezamenlijk - in te vullen. Het meest eenvoudige (licentieverplichting KNVB) is het hangen van bordjes met huisregels bij de ingangen van het stadion. Maar dit is niet genoeg. Het is belangrijk dat alle betrokkenen, supporters en medewerkers, weten wat getolereerd wordt en wat niet. Officials en spelers moeten zich bewust zijn van hun voorbeeldfunctie. Een goed voorbeeld is de duidelijke communicatie (onder meer in het NAC-paspoort, bonus-malussysteem en handhaving door stewards en

- politie) over gedragsregels bij NAC-Breda.
- Centraal bij de verbetering van het optreden van stewards en beveiligers staan: de wijze van aanspreken (niet bedreigend en consequent), de duidelijke consequenties voor de overtreder en de back-up van de politie (goede afspraken tussen politie en veiligheidsorganisatie club).
- Alcoholbeleid zou bij alle clubs gelijk moeten zijn, clubs mogen ook in dit opzicht niet afwijken van het beleidskader. Het drugsgebruik onder supporters en het optreden hiertegen zou door club, politie en jongerenwerk, verslavingszorg goed in kaart moeten worden gebracht en waar nodig bestreden. De gemeente moet het voortouw in nemen in het organiseren hiervan en het creëren van samenwerking tussen de partijen.

Deelvraag 4: Spelen supportersverenigingen een rol bij het preventief beleid en zo ja, waaruit bestaat die rol?

Supportersverenigingen worden lang niet overal bij de ontwikkeling van het preventief beleid betrokken. Een aantal supportersverenigingen geeft aan niet over de capaciteit te beschikken om deel te nemen aan overleggen en beleidsontwikkeling. De SOVS bevestigt dit beeld. De rol van supportersverenigingen is aan het veranderen. En er komen andere vormen van supportersvertegenwoordiging, zoals supportersraden. Zowel in Zwolle, als in Alkmaar en Enschede spreken de supportersverenigingen wel uit een voorbeeldfunctie te hebben naar de supporters en zijn deze supportersverenigingen actief in het bestrijden en voorkomen van voetbalvandalisme.

Het Auditteam is van mening dat supportersverenigingen en supportersraden een grotere rol moeten vervullen bij de ontwikkeling van het preventief beleid. Vooral clubs moeten stimuleren dat supportersverenigingen een rol krijgen bij beleidsontwikkeling en dat de rol van de supportersvereniging expliciet benoemd wordt in het lokale convenanten. Daarnaast worden clubs en supportersverenigingen geadviseerd samen een convenant op te stellen.

Deelvraag 5: Hoe geeft de gemeente invulling aan de regierol bij het preventief beleid?

De regierol wordt in de praktijk toegedeeld aan het voetbaloverleg. De regierol van de gemeente bij preventief beleid is noch in het landelijke beleidskader noch in de onderzochte lokale convenanten voldoende vastgelegd. Gemeenten hebben nu veelal een rol in formeel juridische toetsing. Zij zouden veel meer een rol moeten nemen in inhoudelijk (jeugd)beleid en een goede borging daarvan in de organisatie. Door de regierol duidelijker op zich te nemen kan het beleid beter ontwikkeld, uitgevoerd en gemonitord worden.

Conclusie 4

De regierol van de gemeente bij preventief beleid is noch in het landelijke beleidskader noch in de onderzochte lokale convenanten voldoende vastgelegd. Door deze rol expliciet op zich te nemen kan het beleid beter ontwikkeld en uitgevoerd worden.

Deelvraag 6: Welke preventieve maatregelen gericht op supporters achten de verschillende (keten)partners het meest effectief?

Doordat het preventieve beleid lokaal niet geëvalueerd wordt op effectiviteit, zijn de baten van dit beleid feitelijk niet bekend.

Op basis van de antwoorden op de onderzoeksvragen, doet het Auditteam de volgende aanbevelingen:

De taakverdeling voor het preventief beleid tussen de ketenpartners en de invulling van het beleid, moeten worden vastgelegd in het lokale convenant. Op hoofdlijnen is de taakverdeling als volgt: de gemeente voert de regie vanuit veiligheidsbeleid en jeugdbeleid, de club moet goed publieksbeleid voeren en geeft vorm aan het sociaal preventief beleid rekening houdend met de lokale situatie en de politie voert *Hooligans in beeld* in.

Binnen de genoemde regierol besteedt de gemeente specifieke aandacht aan het alcohol- en drugsgebruik. Dit gebruik dient in kaart te worden gebracht en in samenwerking met verslavingszorg, jongerenwerk, club en politie, te worden bestreden.

Binnen het publieksbeleid spannen de clubs zich in om contact te onderhouden met (een vertegenwoordiging van) supportersgroepen. Het preventieve beleid van de clubs richt zich op alle supporters, lastige supporters zijn daar een deel van. Ook het stimuleren van positief gedrag van supporters maakt onderdeel uit van het beleid.

Benevens de invoering *Hooligans in beeld* doen politiekorpsen van de steden van de uit en thuis spelende clubs, er goed aan om naast het voorafgaand overleg, ook op de dag voor de wedstrijd contact te hebben met hun collega's van de andere stad om actuele informatie uit te wisselen over de grootte, de samenstelling en het reisgedrag van de groep die meereist naar een uitwedstrijd.

Kennen en gekend worden wordt bij de club in principe door een supporterscoördinator gecoördineerd en uitgevoerd. De supporterscoördinator komt op plaatsen waar supporters ook komen. Is er bij de club geen supporterscoördinator, dan is het belangrijk dat deze taak wordt toegewezen aan een medewerker van de club, zodat de functie herkenbaar aanwezig is en daadwerkelijk vormgegeven wordt. *Kennen en gekend worden* kan dan onderdeel uitmaken van bijvoorbeeld publieksbeleid. De wijze waarop dit georganiseerd wordt, moet vastgelegd worden in het convenant. De KNVB toetst als onderdeel van de licentievoorwaarden of deze functie wordt uitgevoerd. Deze regel moet opgenomen worden in het landelijk beleidskader.

Landelijk dienen richtlijnen te worden gepubliceerd over mogelijkheden en beperkingen als het gaat om het uitwisselen van persoonsinformatie van lastige supporters tussen politie, club, gemeente en OM (BZK en OM). Lokaal dienen door OM, politie en BVO duidelijke afspraken te worden gemaakt over uitwisseling van persoonsinformatie.

Ketenpartners dienen gedragsregels bij voetbalwedstrijden gezamenlijk vast te stellen. Supporters moeten hierbij betrokken worden. Vervolgens worden de gedragsregels en sancties duidelijk gecommuniceerd en worden overtreders consequent aangesproken, en waar nodig gecorrigeerd door stewards en beveiligers. De politie dient hierbij een goede back-up leveren.

Bijlagen

Bijlage 1 Alkmaar - AZ

Achtergrond

AZ is in 2004 verhuisd naar een nieuw en groter stadion. Het succes van AZ heeft geleid tot meer wedstrijden (Europees, beker, play-offs). De toename van de politie-inzet groeit evenredig mee met het succes en het aantal supporters. Dit komt ook tot uiting in de gegevens van het CIV.

Tabel B1.1 Politie-inzet (in uren) per type thuiswedstrijd

	2003 - 2004	2004 - 2005	2005 - 2006
Eredivisie	5.568	9.429	11.714
Bekerwedstrijden		1.116	1.032
Play-offs			456
UEFA Cup		7.388	3.576
Totaal	5.568	17.933	16.778
Geïndexeerd	100	322	302

Bron: jaarverslag CIV seizoen 2005-2006

Het aantal ongeregeldheden is niet toegenomen, het is de afgelopen jaren rustig geweest in en om het stadion, aldus de politie. Dit blijkt ook uit het jaarverslag van het CIV (11 incidenten in 2004-2005, 9 incidenten in 2005-2006). Het aantal aanhoudingen is gedaald.

Tabel B1.2 Aantal aanhoudingen tijdens thuiswedstrijden

	2003 - 2004	2004 - 2005	2005 - 2006
AZ supporters	2	19	3
Bezoekers	14	15	8
Totaal	16	34	11

Bron: jaarverslag CIV seizoen 2005-2006

Convenant

Het convenant betaald voetbal 2006-2007 is bedoeld om te bewerkstelligen dat de wedstrijden in een feestelijke en veilige sfeer plaatsvinden. Hiertoe worden afspraken tussen de partners vastgelegd. De partners zijn AZ, de gemeente, de politie, het openbaar ministerie en de supportersvereniging van AZ. In het convenant komen de overlegvormen, de verantwoordelijkheden en het beleid, alsmede de procedures en samenwerking rond de wedstrijden aan de orde. Ook de taken van de supportersvereniging en hun deelname aan overlegvormen worden gespecificeerd. De voorbeeldfunctie van de supportersvereniging voor goed gedrag wordt expliciet vermeld. Het gebied rond het stadion, waarbinnen AZ de verantwoordelijkheid heeft voor het begeleiden van supportersstromen, wordt duidelijk omschreven. In het voetbalconvenant is opgenomen dat de club in samenwerking met de supportersvereniging, er voor zorgt dat tijdens het vervoer naar uitwedstrijden (indien er sprake is van een verplichte combiregeling) geen alcohol wordt gebruikt.

Jaarlijks wordt het convenant 'betaald voetbal' geëvalueerd. Hierbij is ook de supportersvereniging betrokken.

Uitgangspunten van het beleid

De gemeente richt zich met het preventief beleid voornamelijk op de concrete veiligheidsaspecten in en rond het stadion. Men zou in de toekomst meer een voortrekkersrol kunnen innemen om gedrag van supporters buiten het stadion te beïnvloeden.

De club heeft als uitgangspunt dat er duidelijke regels in het stadion moeten zijn, zodat daarover geen misverstanden ontstaan. Het is voor de supporters duidelijk wat ieders rol is. De club heeft als motto verder *kennen en gekend worden*. Dit brengt AZ bijvoorbeeld in de praktijk door bij iedere wedstrijd de stewards een vaste tribune te geven. Zij krijgen de taak 'wisselgeld' op te bouwen bij de supporters. Supporters die zich schuldig maken aan spreekkoren worden na afloop van de wedstrijd individueel benaderd.

Sinds de opening van het nieuwe stadion heeft AZ een manager publiekszaken in dienst die zich onder andere bezig houdt met het organiseren van uitwedstrijden. De club geeft aan dat ze wil afwegen welke maatregelen er getroffen dienen te worden nu de club het zo goed doet in de competitie. Op het moment dat het weer minder gaat met de club zal de roep om te investeren in preventieve maatregelen weer toenemen, omdat er dan meer kans is op incidenten.

De politie heeft ook als uitgangspunt om, samen met BVO en ketenpartners, supporters uit de anonimiteit te halen. De politie wil consequent zijn in het handhaven van maatregelen. De politie doet dit sinds ongeveer drie jaar samen met de club door bij ongewenst gedrag een brief te versturen naar de persoon in kwestie. De persoon wordt daarop uitgenodigd voor een gesprek in het DSB-stadion en krijgt dan een officiële waarschuwing.

De supportersvereniging verstaat onder preventief beleid gericht op supporters de regels om vandalisme en supportersgeweld vóór te zijn. Binnen die definitie van preventief beleid speelt de supportersvereniging geen grote rol. Het is ook niet hun primaire verantwoordelijkheid. De vereniging kent huisregels in het supportershome en deze worden door haar gehandhaafd.

Samenwerking in de preventie van voetbalvandalisme

De regierol ligt bij de gemeente, maar de ketenpartners treden naar buiten als één partij. Ook de politie geeft aan dat de communicatie richting supporters zorgvuldig en eenduidig moet zijn.

Voor de gemeente is het vooroverleg van een wedstrijd een cruciaal moment. Hier worden afspraken gemaakt met ketenpartners over vervoer, buscombi's en het scheiden van supportergroepen. De supportersvereniging werkt met vrijwilligers en is niet aanwezig bij de voorbesprekingen. Dit wordt door de vereniging ook niet gewenst. De supportersvereniging (3.600 leden) geeft aan de handen vol te hebben aan het draaiende houden van het supportershome. De supportersvereniging heeft niet veel invloed op de gang van zaken buiten het supportershome. Structureel overleg over preventief beleid vindt niet plaats. Hier wordt ook niet veel waarde aan gehecht door de gemeente. De supportersvereniging ondertekent wel het 'Convenant betaald voetbal Alkmaar'. Het contact tussen de supportersvereniging met de club en de veiligheidscoördinator is goed. Met de politie en gemeente heeft de vereniging geen contact, alleen bij incidenten. Men weet elkaar dan wel te vinden. De voorzitter van de supportersvereniging stelt dat het convenant voor hen niet veel toevoegt. Er vindt naast het wedstrijdoverleg ook maandelijks een veiligheidsoverleg plaats in de gemeente. Samen met BVO en ketenpartners wil de politie supporters uit de anonimiteit halen. De club,

gemeente, politie en het OM hebben naast het betaald voetbalconvenant ook een 'Convenant Gegevensuitwisseling Voetbalvandalisme Alkmaar' getekend, waarin staat dat zij akkoord gaan met de onderlinge uitwisseling van persoonsgegevens. Dit convenant maakt het voor de politie gemakkelijker om samen te werken en activiteiten in het kader van *Hooligans in beeld* te ontplooiën. Het College Bescherming Persoonsgegevens (CBP) wil echter nog wel toelichting op de werkwijze. Het kan zijn dat men in Alkmaar iets te voortvarend aan de slag is gegaan, aldus de politie.

De verschillende partijen zijn het erover eens dat er een gezamenlijk preventief beleid wordt gevoerd richting supporters. Men is het ook grotendeels eens over de belangrijkste maatregelen, waarbij het accent enigszins verschuift per partij afhankelijk van de positie die de partijen in de samenwerking hebben. Belangrijk worden gevonden: *Hooligans in beeld* (allen), stadionverboden (politie en gemeente), veilige inrichting van het stadion (politie en gemeente), optreden van de stewards (club en supportersvereniging) en aandacht voor waarden en normen (club en supportersvereniging). *Hooligans in beeld*, stadionverboden en veilige inrichting van stadion zijn al gerealiseerd, aldus de politie.

Er vindt geen overleg plaats over het gedrag van supporters, maar wel over wedstrijden, incidenten en vechtpartijen. Volgens de club neemt de politie hierin het voortouw. Overleggen gaan tussen club, politie en gemeente.

Specifieke maatregelen in de Alkmaarse praktijk

Hooligans in beeld

De politie in Alkmaar werkt sinds ongeveer vijf jaar volgens een dadergerichte aanpak binnen andere domeinen dan het voetbal. Deze personen worden in het uitgaansleven bijvoorbeeld al door de politie in de gaten gehouden. Met *Hooligans in beeld* wordt de focus verlegd naar het voetbal. De aanpak is met ingang van het huidige seizoen ingezet. De voorwaarden waaronder gegevens kunnen worden uitgewisseld en de onderlinge afspraken hierover zijn formeel vastgelegd in het 'convenant gegevensuitwisseling voetbalvandalisme'.

Kennen en gekend worden wordt door de politie belangrijk gevonden. In dit kader heeft de politie bijvoorbeeld contact met bepaalde supporters op hun verjaardag. Het gaat tot nog toe om een kleine groep van 5 à 6 personen die in beeld is. Volgens de politie heeft Alkmaar wel raddraaiers, maar geen echte hooligans in de vorm van een harde kern. Meestal is het de bezøkende club die roet in het eten gooit, aldus de politie.

De gemeente speelt verder geen 'operationele' rol in HiB. De *Hooligans in beeld* aanpak is kort geleden van start gegaan en moet nog worden geëvalueerd, aldus de gemeente. De ketenpartners hopen met de ondertekening van het convenant één gezicht richting supporters te vormen. Daarnaast zijn zij van mening dat een goede informatiepositie, incidenten of ongeregeldeheden kan voorkomen. De politie plaatst de kanttekening dat sommige maatregelen veronderstellen dat je vroegtijdig beslissingen kunt nemen, terwijl informatie om te kunnen beslissen niet tijdig voorhanden is. Supporters leven van wedstrijd naar wedstrijd, terwijl de politie in verband met de veiligheid bijtijds plannen wil kunnen maken.

Optreden van stewards en beveiligingspersoneel

De club is verantwoordelijk voor de openbare orde en veiligheid in het stadion. Het terrein rondom het stadion, en dan vooral het parkeerterrein, valt ook onder verantwoordelijkheid van de BVO. Net als de politie-inzet is ook het stewardskorps in omvang toegenomen sinds AZ gebruik maakt van een nieuw stadion. De politie laat weten voorheen de stewards bij naam te kennen. Dit is nu wat afstandelijker geworden, maar nog steeds is er goed contact met de hoofdstewards. De opleiding van de stewards wordt verzorgd door de veiligheidscoördinator (voormalig werknemer bij de politie) van de club.

Volgens de supportersvereniging kan iedereen zich aanmelden om als steward te worden ingezet. Bij de thuiswedstrijden staan de stewards op dezelfde tribunes, zodat zij de supporters goed leren kennen en problemen vroegtijdig kunnen voorkomen. Als er bijvoorbeeld ongewenste spreekkoren zijn, worden de supporters die zich hier schuldig aan maken na de wedstrijd benaderd op individueel niveau. De politie heeft vier supportersbegeleiders in dienst tijdens wedstrijden. Zij zijn in burger gekleed maar zijn door hun opvallende supportersbegeleidersjassen als zodanig herkenbaar (kennen en gekend worden). Er wordt geprobeerd om de problemen door de eigen stewards te laten oplossen. De supportersbegeleiders van de politie zorgen voor back-up van de stewards. Ze grijpen echter wel direct in mochten er ongeregelheden ontstaan. De zichtbare politie begeeft zich niet in het stadion, tenzij daartoe de noodzaak bestaat. Gemeente en politie zoeken naar mogelijkheden om politie-inzet terug te brengen.

Aandacht voor waarden en normen waaraan supporters zich moeten houden

De supportersvereniging spreekt binnen het supportershome mensen aan op hun gedrag. Supporters worden in het stadion door leden van de vereniging op ongewenst gedrag aangesproken. Maar buiten het supportershome ziet de supportersvereniging dit toch vooral als een zaak van de stewards. Volgens de supportersvereniging zijn oproepen door de stadionspeaker weinig effectief. Supporters uitnodigen voor een gesprek bij de club heeft meer zin. De supportersvereniging kan bemiddelen als leden een stadionverbod krijgen, maar dit komt bijna nooit voor.

De partijen (BVO, gemeente en politie) geven gezamenlijk de grenzen van het gedrag aan. De politie spreekt liever van rechten en plichten dan van waarden en normen. Het is aan de burgemeester om bij discriminerende en/of racistische spreekkoren in de rol van korpsbeheerder een beslissing te nemen over het verdere verloop van de wedstrijd. Er is in Alkmaar een nieuw voorstel in de maak waarin meer verantwoordelijkheid bij de club wordt neergelegd. De beslissingen worden uiteindelijk genomen door de lokale driehoek, bestaande uit burgemeester, voetbalofficier en politie.

Preventief supportersbeleid

Er is momenteel geen sociaal preventief project bij AZ. De verschillende partners geven aan dit nu niet erg belangrijk te vinden. Een van de redenen hiervoor is dat er bij AZ (nog) niet echt sprake is van problemen. Een andere reden is dat AZ slechte ervaringen met eerdere preventieprojecten heeft. Deze projecten kosten geld (speeltenues voor kinderen in voetbaltoernooien kwamen incompleet retour), maar leverden AZ weinig binding met nieuwe jonge supporters op. Vanuit de BVO zijn de afdelingen veiligheid, juniorclub en kidsclub betrokken bij preventie. De gemeente is hier niet meer bij betrokken. De club vindt wat buiten het stadion gebeurt van minder belang dan wat zich daarbinnen afspeelt. De club wil niet 'de rol van het welzijnswerk overnemen' en beschouwt geweld rondom het voetbal ook als een breder

maatschappelijk probleem. De gemeente geeft aan dat in de toekomst samenwerking kan worden gezocht met de club en politie om meer te gaan investeren in preventief supportersbeleid gericht op jonge supporters. Ook de politie geeft aan dat dat op de lange termijn een positief effect kan hebben op het voorkomen van voetbalvandalisme.

Onder preventief beleid gericht op supporters valt ook het signaleren van negatief gedrag van supporters en het hierop aanspreken van supporters.

Actief betrekken van supportersverenigingen

De politie vindt het belangrijk om de supportersvereniging te betrekken bij preventief beleid. De vraag blijft of de raddraaiers en probleemgevallen momenteel wel bereikt worden met preventieve projecten, aldus de politie. Twee keer per jaar wordt de voorzitter van de supportersvereniging uitgenodigd voor een overleg met de club en politie waarbij het convenant 'betaald voetbal' wordt geëvalueerd.

Daarnaast wordt de supportersvereniging betrokken bij het stadionverbodenbeleid. Zij treden op als belangenbehartiger en zijn mede uitvoerder van de procedure 'Stadionverboden'.

Vergroten binding van jonge supporters aan club

AZ heeft een Kidsclub en een juniorenclub. Voor de doelgroep 0-12 jaar zijn er de kidsclub, het kidsvak, stadionrondleidingen en schoolbezoek door het eerste elftal. Voor de doelgroep jeugdige supporters 13-18 jaar zijn er de juniorclub en het jeugdvak. De kinderen stromen in veel gevallen door naar de supportersvereniging, aldus de voorzitter van de vereniging. Het supportershome heeft een belangrijke bindende functie. Men kan er darten, klaverjassen en er worden feestavonden georganiseerd. Verder kunnen er ook uitwedstrijden worden gekeken. Hier komen doorgaans 300 tot 400 mensen op af. Er is altijd iemand aanwezig voor supporters en daar zijn de supporters tevreden over, aldus de club.

Alcohol en drugs

Mensen die in 'kennelijke staat' verkeren door het gebruik van alcohol en drugs wordt de toegang tot het stadion geweigerd. Ook personen van wie ordeproblemen zijn te verwachten, komen het stadion niet binnen. Op momenten dat drugsgebruik wordt geconstateerd, grijpen de verantwoordelijke ketenpartners in. Er wordt momenteel evenementenbier verkocht in het stadion.

Hoewel volgens de gemeente een goed werkend camerasysteem in het stadion aanwezig is, is naleving van het verbod op drugsgebruik lastig te realiseren. Ook de supportersvereniging signaleert dit.

Volgens de politie ondervindt AZ geen problemen met drugs en alcohol.

Begeleiding bij uitwedstrijden

Door tijdens het wedstrijdvooroverleg het vervoer zoveel mogelijk van tevoren te structureren, kan worden voorkomen dat mensen de (binnen)stad in komen. Naast de verplichte buscombi's doet de gemeente dit door te werken met vaste punten en omwisselpunten waar supporters dienen te parkeren en hun reis naar het stadion kunnen voortzetten. Bij de evaluatie van het voetbalconvenant staan het vervoer, de buscombi's en de afspraken centraal. De politiebegeleiders gaan mee met uitwedstrijden. De groep bestaat uit 8 mensen en wordt met ingang van volgend seizoen mogelijk uitgebreid naar 16.

Verbeterpunten

De verschillende partijen zijn het eens over de invulling van het preventieve beleid. Het beleid is nu echter beperkt tot concrete veiligheidsaspecten in en rond het stadion. De samenwerking tussen club, politie en gemeente kan beter. Binnenkort zullen verschillende aspecten van het beleid geëvalueerd worden op bestuurlijk niveau.

Het is duidelijk dat AZ zich, naar aanleiding van de positieve ontwikkelingen bij de club, zal bezinnen op de wijze waarop het veiligheidsbeleid in de toekomst vorm gaat krijgen. Daarmee wacht men liefst niet tot het aantal incidenten toeneemt. De ontwikkeling van een uitgebreider en meer samenhangend preventief beleid richting supporters, waarin ook aandacht bestaat voor gedrag van (bezoekende) supporters buiten het stadion (bijvoorbeeld ook in de binnenstad) is aan te bevelen.

Gesproken met:

- Rob Koning, Veiligheidscoördinator AZ Alkmaar
- Rob Out, Commissaris van de politie, regio Noord-Holland Noord
- Martin Grooteman, Inspecteur van politie, voetbalcoördinator te Alkmaar
- Arjen van Schouten, Gemeente Alkmaar, Openbare Orde en Veiligheid
- Remco Strik, Voorzitter Supportersvereniging AZ

Bijlage 2 Arnhem - Vitesse

Achtergrond

Het aantal incidenten gedurende het seizoen 2005-2006 is sterk afgenomen in vergelijking met het seizoen daarvoor (van 13 in 2004-2005 naar 2 in 2005-2006). Vorig seizoen zijn er wel meer aanhoudingen verricht³.

Tabel B2.1 Aantal aanhoudingen tijdens thuiswedstrijden

	2003 - 2004	2004 - 2005	2005 - 2006
Vitesse supporters	33	35	64
Bezoekers	111	23	16
Totaal	144	58	80

Bron: jaarverslag CIV seizoen 2005-2006

Er is ook meer politie ingezet in het vorige seizoen, mede doordat Vitesse aan de play-offs meedeed. De club vindt zelf dat ze qua hoeveelheid voetbalvandalisme niet mag klagen in vergelijking tot andere clubs.

Tabel B2.2 Politie-inzet (in uren) per type thuiswedstrijd

	2003 - 2004	2004 - 2005	2005 - 2006
Eredivisie	12.300	10.073	9.756
Bekerwedstrijden	576		210
Play-offs			1.880
Nacompetitie	1.456		
Totaal	14.332	10.073	11.846
Geïndexeerd	100	70	83

Bron: jaarverslag CIV seizoen 2005-2006

Convenant

Het convenant betaald voetbal 2006-2010 is bedoeld om te bewerkstelligen dat de wedstrijden in een feestelijke en veilige sfeer plaatsvinden. Het doel dat met het convenant wordt nagestreefd is verder dat het voetbalbezoek zoveel mogelijk wordt genormaliseerd en dat het publieksvriendelijk is.

Onder de voorwaarde dat commerciële belangen ondergeschikt blijven aan het publieke belang (veiligheid). Hiertoe worden afspraken tussen de partners vastgelegd. De partners zijn Vitesse, de gemeente, de politie en het Openbaar Ministerie.

Het convenant volgt zoveel mogelijk het beleidskader, maar wordt voor Arnhem specifiek ingevuld. Het convenant wordt eens per vier jaar helemaal herzien. Eens per jaar wordt door de betrokken partijen samen besproken of er iets veranderd moet worden in het convenant. In ieder geval wordt het convenant aangepast aan het komende voetbalseizoen, met de verwachte wedstrijden, het speelschema en de inschaling van wedstrijden.

Het Vitesse veiligheidsoverleg, dat maandelijks plaatsheeft, wordt voorgezeten door Bureau Beke. In dit overleg wordt, naast de gang van zaken rond de wedstrijden, ook het te voeren sociaal preventief beleid behandeld.

Noot 3 Dit kan worden verklaard doordat hooligans steeds meer uit de anonimiteit worden gehaald. Omdat de politie het merendeel van de hooligans kent, worden ze ook herkend bij een incident en kunnen ze vaker worden aangehouden.

In het convenant worden de afspraken over het supportersbeleid van Vitesse uitgebreid aan de orde. Hier wordt onder ander het projectplan supportersproject Vitesse 2006-2010 kort beschreven. De aanpak van wangedrag in het stadion en het huisreglement worden besproken. Ook wordt de werkwijze van de commissie stadionverboden in samenhang met de uitwisseling van informatie over supporters uitgelegd.

Uitgangspunten van het beleid

Bij de *club* zijn de meeste preventieve maatregelen geënt op het uitgangspunt van voorkómen van incidenten bij wedstrijden rond het voetbal. Dit zijn vooral preventieve maatregelen binnen het stadion⁴. Zo vindt de club het van belang om de controlekamer up-to-date te brengen en maatregelen te nemen tegen agressief rijgedrag op terrein van het stadion. Incidenten komen volgens de club meer voor naarmate de positie van Vitesse in het klas-sement verslechtert (zoals op het moment van het interview het geval is). Specifieke maatregelen worden dan ook van wedstrijd tot wedstrijd bepaald. De club steunt de nieuwe stichting 'Vitesse betrokken' bestuurlijk, inhoudelijk (via de business club) en met middelen (geldstroom). Dit project maakt deel uit van een speerpunt van Vitesse: het doel om als club meer naar buiten te treden en maatschappelijke verantwoordelijkheid te nemen. Voor de *politie* is het voorkómen van incidenten rond het voetbal ook het voornaamste uitgangspunt van preventie. De maatregelen die hiertoe worden genomen mogen een gezellige wedstrijd voor de meerderheid van de supporters niet in de weg staan. Hoewel het voorkómen van incidenten rond het voetbal de kern is, blijkt het project HiB het werk van de politie op preventief gebied breder te maken. De contacten rond HiB strekken zich uit van betrokkenen bij probleemgedrag van supporters in en rond het stadion naar betrokkenen bij probleemgedrag op allerlei andere plaatsen (buurt, binnenstad). Hierdoor is het project HiB breder dan alleen informatieoverdracht met betrekking tot geplande incidenten rond het voetbal. Er vindt interventie op individueel gedrag plaats, ook buiten het stadion. In specifieke gevallen wordt er preventief maatwerk geleverd. De gemeente zou volgens politie meer betrokken kunnen zijn. De politie zou bijvoorbeeld willen dat het mogelijk wordt individuen op wedstriiddagen een straatverbod voor bepaalde plaatsen in de stad op te leggen. De gemeente zou zich, aldus de politie, meer kunnen inzetten om dit bestuurlijk voor elkaar te krijgen.

De *club* en de *politie* beschouwen preventie in eerste instantie als: situaties voor zijn waarin incidenten kunnen ontstaan. In tweede instantie zien zij preventieve projecten breder. De *gemeente* heeft als primair uitgangspunt dat preventief beleid richting supporters niet wordt beperkt tot de voordeur van het stadion. De gemeente zou ook graag zien dat er meer samenhang in het beleid komt en dat het beleid structureler wordt en financiële ondersteuning van het ministerie van Binnenlandse Zaken krijgt. Voetbalvanda-

Noot 4 Het is interessant dat de club het preventiebeleid voornamelijk ingevuld ziet *binnen* het stadion, terwijl het tegelijkertijd aangeeft dat binnen het stadion technische maatregelen soms niet zijn door te voeren. Dit komt doordat Vitesse het stadion huurt van Gelredome. Gelredome heeft ook andere vaste klanten (bijvoorbeeld Mojo, de popconcertimpresario) met andere belangen, die de wensen van Vitesse op technisch-veiligheidsgebied soms doorkruisen (voorbeeld: tijdelijke extra tribune van WK 2006 verwijderen kan niet). Dat technische aanpassingen soms lastig haalbaar zijn, zou een extra aanleiding kunnen zijn voor Vitesse om juist te investeren in preventieve maatregelen *buiten* het stadion. Daartoe zou duidelijker moeten worden waaraan het succes van een preventieve maatregel (hetzij technisch, hetzij sociaal) succesvol kan worden afgemeten.

lisme wordt, aldus de gemeente, door de verschillende partijen op dit moment niet gezien als een groot probleem. Er is, aldus de gemeente, daarom geen belang voor de verschillende partijen om een samenhangend preventiebeleid te formuleren dat breder is dan het voorkomen van incidenten.

Samenwerking in de preventie van voetbalvandalisme

De gemeente ziet de club als primair verantwoordelijk voor het voorkomen van voetbalvandalisme, in samenwerking met politie, gemeente en OM. De gemeente is nu vooral faciliterend betrokken bij de beleidsuitvoering. Het project 'Vitesse Betrokken' wordt financieel ondersteund door de gemeente. De gemeente ziet 'Vitesse Betrokken' niet als een heel nieuw project maar wel als positieve verbreding ten opzichte van andere preventieprojecten tegen voetbalvandalisme. Er wordt hierin namelijk meer gedaan dan alleen het voorkómen van incidenten rond het voetbal.

Om een gezamenlijk preventief beleid te formuleren is, aldus de gemeente, eerst een gezamenlijke (lees: bredere) definitie van het probleem nodig. Het probleem breder definiëren en aanpakken leidt tot samenwerking met meer partners dan alleen de ketenpartners. De onderlinge afstemming van de verschillende rollen in de aanpak wordt dan ingewikkelder. De gemeente stelt dat ze het qua menskracht op dit moment niet kan waarmaken om zo'n samenwerking te faciliteren. De gemeente wil haar regisseursrol in de brede aanpak van jeugdveiligheidsprojecten in de regio in de toekomst wel centraler (laten) vervullen.

De gemeente zou naar andere mogelijkheden kunnen zoeken om de regie over de beleidsvoering op het gebied van preventie richting supporters steviger in handen te houden.

De verschillende partijen geven aan een goede samenwerking belangrijk te vinden. Hun inzet hierin komt tot uiting in het succes van *Hooligans in beeld* in het nieuwe project 'Vitesse Betrokken'. Ook de binding van jonge supporters aan de club wordt door de verschillende partijen in het overleg gedragen.

Partijen zijn tevreden over de samenwerking op operationeel niveau. Er zijn onderling goede contacten, zowel incidenteel als meer structureel in het veiligheidsoverleg. De gemeente voert de regie in het beleid: in het gezamenlijke veiligheidsoverleg worden ideeën verzameld en aan de driehoek voorgelegd. De burgemeester wint dan (juridisch) advies in. Bij voorbereiding van B/C wedstrijden adviseert de politie de burgemeester over elke wedstrijd.

De *Supportersvereniging* neemt slechts een minimale rol in bij het opstellen van het convenant. De supportersvereniging ervaart zichzelf op dit moment niet echt als partij in ontwikkelen van beleid, en zou wel graag in overleggen worden gekend. Nu wordt de vereniging weinig betrokken bij structureel overleg, behalve met de club. De gemeente geeft aan dat dat een keuze van het veiligheidsoverleg is geweest: De supportersvereniging heeft alleen contact met het overleg via de club, de club geeft in specifieke gevallen aan dat het zinvol lijkt de supportersvereniging bij het veiligheidsoverleg te betrekken. Mogelijk zou in de toekomst meer gebruik gemaakt kunnen worden van de bijdrage van de supportersvereniging in de beleidsontwikkeling, (eerder dan in de uitvoering) zoals ook wordt voorgesteld in het beleidskader (zie ook onder: actief betrekken van supportersverenigingen).

Partijen geven aan dat er een gezamenlijk beleid is dat zijn neerslag heeft gekregen in het voetbaloverleg en in het convenant dat jaarlijks wordt geëvalueerd. De *gemeente* tekent hierbij aan dat het gezamenlijk beleid, naast maatregelen gericht op het voorkomen van incidenten, ook een meer samenhangend preventief beleid zou moeten behelzen, dat breder is dan dat. Dit verschil in perspectief kan ermee te maken hebben dat de verschillende partijen beleid gericht op preventie verschillend definiëren. Uit de interviews blijkt dat de partijen uiteenlopende accenten leggen binnen de preventie van voetbalvandalisme.

Specifieke maatregelen in de Arnhemse praktijk

Hooligans in beeld

In Arnhem is men met ingang van het seizoen 2001-2002 begonnen met het project *Hooligans in beeld*, dat sinds dit seizoen landelijk uitgevoerd wordt. *Hooligans in beeld* is een traject dat is opgestart om de informatie rond voetbalvandalisme, voetbalgeweld en de personen die hierbij betrokken zijn ('hooligans') te verbeteren. *Hooligans in beeld* is gebaseerd op het gericht verzamelen van informatie over probleem supporters. *Hooligans in beeld* maakt gebruik van informatiegestuurd politiewerk, waaronder ook informatie over probleemgedrag op andere momenten en plaatsen (uitgaan, in de wijk). De hooligans worden uit de anonimiteit gehaald zodat een persoongerichte aanpak mogelijk wordt.

De politie houdt gegevens bij in een landelijk bestand. Met elke gesignaleerde probleem persoon wordt contact gehouden door deze 'op verwachte en onverwachte momenten op de vingers te kijken'.

De club, de gemeente en de politie vinden HiB een belangrijke maatregel. Het project wordt door de gemeente bestuurlijk ondersteund en gepromoot. De club maakt deel uit van het informatienetwerk rond HiB.

Er wordt in Arnhem door de politie veel zorg besteed aan het onderhouden van een uitgebreid netwerk dat zich op allerlei leefgebieden van de hooligans buiten het stadion bemoeit met hun problematische gedrag (*op de vingers kijken* strategie). Juist op momenten dat het voor supporters niet zo prettig is te worden aangesproken door politie (werk, familie), wordt dat strategisch ingezet.

In het informatienetwerk van *Hooligans in beeld* zijn ook gemeentelijke instellingen betrokken. Samenwerking is dan ook essentieel. Het uitgangspunt is, volgens de gemeente, te proberen de problemen te 'downscalen'. Dat wil zeggen dat problemen niet groter gemaakt worden dan ze lijken. Men wil mensen het voordeel van de twijfel geven. Hiertoe wordt bij risicowedstrijden in overleg 'gecalculeerd gegokt'. De gemeente onderscheidt drie verschillende doelgroepen:

- Zij die af en toe in de fout gaan geven het meeste werk: hiervoor wordt bijvoorbeeld een baan geregeld.
- De gevoeligen. Hierbij is het kennen en gekend worden het belangrijkste. Voor hen die vaak in de fout gaan en die niet gevoelig blijken voor de druk die wordt uitgeoefend op allerlei gebieden, gaat de aanpak ook meer richting repressie (zero tolerance).
- Speciale aandachtsgroep is, volgens de gemeente, de jongere groep (16-17 jaar). De politie heeft hier goed zicht op.

Uit *Hooligans in beeld* blijkt dat er op dit moment in Arnhem een groep van 50-150 supporters in allerlei situaties problemen geeft. De politie geeft aan dat het stadion slechts één context is waarin bepaalde jongens belanden, het zou ook een hardcore scène (dancemuziek) of een andere scène kunnen zijn. Het voetbal is daarmee één van de vindplaatsen voor jongens die

problemen veroorzaken. De politie geeft aan dat ze door wil met *Hooligans in beeld* en zich wil richten op het verbeteren van de informatiepositie in de regio. Omdat op lokaal niveau (Arnhem en omstreken) de informatiepositie van de politie met betrekking tot de hooligans en de 'wanna-be's' goed is (ze zijn bekend) is het monitoren van deze groep vrij eenvoudig. De politie kan het zich daarom langzamerhand veroorloven zich meer te willen richten op het faciliteren van 'goed gedrag' bij supporters. De politie denkt erover om eerdere maatregelen zoals detectiepoortjes en fouilleren weer af te bouwen. Deze maatregelen waren nodig om rottigheid bij de wedstrijden te voorkomen, omdat de hooligans nog anoniem waren. 'Gewone' supporters worden dan ook weer 'gewoon' behandeld. Dit zou de 'lichtere probleemgevallen' ook kunnen motiveren 'zich te gedragen'. Het faciliteren van goed gedrag gaat niet zonder slag of stoot: De laatste tijd zijn er weer meer problemen met supporters die als proef op een andere tribune (oost) dan op de 'harde kern' tribune (zuid) mochten zitten. De club wil deze groep het komende seizoen voor de keuze stellen: óf terug op de 'harde kern' tribune óf het stadion uit. De club is tevreden over de aanpak van probleemsupporters op de noordtribune. Die aanpak kan nu op de oosttribune worden toegepast. Als verbeterpunten ziet de club: het uitsluiten van bepaalde groepen van de verkoop van toegangskaarten in het nieuwe seizoen.

De resultaten van *Hooligans in beeld* worden gemeten via de voetbalmonitor (door Henk Ferwerda). Indicatoren zijn: Minder politie inzet, aantal incidenten, 'goede aanhoudingen' waarmee men strafrechtelijk uit de voeten kan en algemeen: hoe 'rustig' het is tijdens het voetbalseizoen. De politie zou eigenlijk wel willen weten hoeveel mensen zijn gestopt met hooligangedrag.

Optreden van stewards en beveiligingspersoneel

De club wilde, mede in verband met de kosten, liever vrijwilligers. De gemeente heeft voor het verlenen van de vergunning opgelegd dat het kwaliteitsniveau en het aantal stewards blijft voldoen aan de eisen die door de KNVB worden gesteld. De politie is zijdelings betrokken geweest bij de selectieprocedure van de stewards. De stewards hebben een cursus gevolgd. Een deel van de stewards is afkomstig uit de gelederen van de supportersvereniging. De gemeente had eerst geen fiducia in vrijwilligers, maar dat is nu anders. In het stadion zijn stewards de eersten die een supporter aanspreken; zij vragen bijvoorbeeld naar de clubkaart. De supportersvereniging is indirect bij het project betrokken, omdat zij stewards uit hun gelederen rekruteren. De stewards krijgen back-up van de beveiliging en de politie. De politie heeft supportersbegeleiders in het stadion, die ingrijpen bij grotere problemen.

De beveiliging draagt dezelfde kleding als de stewards. De club betrok eerst de beveiliging via een bedrijf met medewerkers die een fysiek sterke uitstraling hebben, hetgeen soms juist tot problemen leidde. Een nieuw beveiligingsbedrijf richt zich juist constant op verbetering van klantvriendelijkheid en dienstverlening, die volgens de club de sfeer in het stadion ten goede komt.

De club wil de kwaliteit van de stewardorganisatie op peil houden. De club en politie signaleren dat de stewards, nu het met Vitesse slechter gaat, meer onder druk komen te staan (zij moeten mensen vaker aanspreken op negatief gedrag). De laatste tijd voelen stewards zich onveiliger in het stadion. De club heeft daarom om wat meer politie-inzet gevraagd.

Aandacht voor waarden en normen waaraan supporters zich moeten houden

- **Omgangsvormen**
De stewards spreken supporters aan op gedrag en de politie is achterwacht voor als dit problemen oplevert. De politie vindt deze aandacht voor normen en waarden erg belangrijk. Ze onderscheidt drie groepen: De echte hooligans, hierbij wordt de *op de vingers kijken* aanpak gebruikt, en als dat niet werkt, strengere repressie. Dan zijn er de emotionele supporters, die meer van zich laten horen naarmate het met de club slecht gaat. Ten slotte is er nog de groep die gewoon leuk voetbal wil zien.
- **Spreekkoren**
Er is een protocol dat aangeeft hoe de club moet handelen bij welk soort teksten. Voor elke wedstrijd wordt een standaardtekst tegen beledigende en kwetsende spreekkoren omgeroepen. Na 30 seconden negatieve spreekkoren worden de supporters opgeroepen hun uitlatingen te staken. De uitvoering van het protocol spreekkoren is in de praktijk nog lastig voor de club. Zij willen de risico's van ingrijpen overwegen 'want als je A zegt (afkeurt via de omroeper) moet je ook B zeggen (handelen) en loop je de kans dat de politie moet gaan optreden'. Overigens heeft de supportersvereniging een eigen standpunt ingenomen rond spreekkoren. Luidieke spreekkoren moeten wel kunnen, vindt de supportersvereniging. De vraag daarbij blijft natuurlijk wat ludiek is.
- **Voorbeeldgedrag van spelers**
Gedrag waar een extreem negatief voorbeeld van uitgaat, blijft niet onbestraft. Zo is de Vitesse-speler die zijn tegenstander in de neus beet meteen geschorst, nog voordat de KNVB uitspraak deed. Het is niet altijd makkelijk om spelers in voorbeeldfunctie te krijgen. Bij contact met het publiek worden spelers soms negatief bejegend of zelfs bedreigd door het publiek als Vitesse slecht gespeeld heeft. Dit is bijvoorbeeld gebeurd bij het openen van een trapveldje aldus gemeente.

Preventief supportersbeleid

Arnhem heeft 16 jaar een preventief supportersproject gehad, dat met twee supporterscoördinatoren vanuit Rijnside bij Vitesse werd uitgevoerd. Het preventief beleid richting supporters wordt op dit moment vernieuwd en krijgt een andere vorm in het project 'Vitesse Betrokken', waarin weer twee supporterscoördinatoren gaan werken. De Stichting 'Vitesse Betrokken' is onlangs opgericht. Het is een project vanuit Vitesse, die daarmee zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid wil tonen. Vitesse Betrokken wordt door het bestuur van Vitesse gesteund. Ook de business club bij Vitesse heeft toegezegd haar netwerk in te willen zetten om deelnemers aan het project, die voornamelijk in achterstandswijken wonen aan werk te helpen. Twee personen krijgen er, vanuit Vitesse, een dagtaak aan om vroegtijdige schoolverlaters (16-20 jaar) weer op de rails te krijgen. Er wordt samengewerkt met onder andere het ROC en de Gelderse Sportfederatie. De gemeente Arnhem financiert het nieuwe project samen met Vitesse. Vitesse/Arnhem wil proberen om - naar voorbeeld van FC Twente in Overijssel - samen met andere clubs in de provincie subsidie te krijgen van de Provincie Gelderland.

Actief betrekken van supportersverenigingen

Verschillende supportersgroepen zijn gesprekspartner van de club. Met de zogenaamde 'overenthousiaste' supporters worden afspraken gemaakt over een eigen klein vak op de tribune.

Tussen de officiële supportersvereniging (4.000 leden op 16.000 supporters) en de club is regelmatig overleg. De communicatie is goed, vindt ook de supportersvereniging. De supportersvereniging is volgens de club en politie geen partij bij het ontwikkelen van preventief beleid.

Volgens de politie hebben hooligans niets met de petjes en sjaaltjes van de vereniging. De supportersvereniging signaleert zelf ook dat het 'niet cool' is om bij de vereniging te horen. De supportersvereniging heeft wel voelsprietten binnen de harde kern, maar is zelf tegen geweld en vandalisme.

De supportersvereniging kan wel een spreekbuis zijn voor goede supporters om de mening over raddraaiers te laten merken. Er is door de club bijvoorbeeld geprobeerd om via de supportersvereniging bij spreekkoren trommelars het ritme van de raddraaiers te laten versjteren. Een andere manier om supportersvereniging te betrekken is, volgens de politie, om het voor alle supporters leuker maken om 'erbij te horen' (zoals de fancard en kortingen die de gemeente noemt). Werken aan een positief image van 'de voetbal-supporter' zou eventuele overstap voor hooligans gemakkelijker kunnen maken. De supportersvereniging is er niet zo van gecharmeerd dat de club hen als 'voorbeeld' zou stellen voor andere supporters.

De supportersvereniging wil betrokken worden bij het veiligheidsoverleg, maar repressieve maatregelen worden door de supportersvereniging minder belangrijk gevonden. De politie wil steeds meer denken in termen van 'goed gedrag faciliteren'. Misschien is de tijd rijp de supportersvereniging te betrekken in het ontwikkelen van nieuwe ideeën en beleid hiertoe, in plaats van hen als voorbeeld te stellen of in de uitvoering een rol te geven.

Vergroten binding van jonge supporters aan club

Alle partijen noemen dit als een belangrijke maatregel. De supportersvereniging organiseert 'leuke dingen voor de mensen', waarmee ook jonge supporters worden bereikt. De club signaleert dat de groep voor wie voorheen de kidsclub was bedoeld, daar te oud voor wordt (16-20). Zij kunnen nu via het nieuwe project 'Vitesse Betrokken' worden bereikt. De gemeente steunt dit project zowel direct (subsidie) als indirect, omdat ROC en Gelderse Sport Federatie bij het project zijn betrokken. Bij de politie komt meer tijd vrij om zich te richten op jongere supporters nu de *Hooligans in beeld* zijn. De politie pleit voor echte gedragsinterventies (bijvoorbeeld sociale vaardigheidstrainingen) en bemiddeling bij werk (zoals in 'Vitesse betrokken' en ook wel bij taakstraffen gebeurt). Dit kan naast projecten waarbij jonge supporters worden betrokken bij de club.

Alcohol en drugs

Voor wat betreft het schenken van alcohol houdt de club de regels van de KNVB aan (voor specifieke risicowedstrijden). Zero tolerance is in Arnhem verder niet aan de orde. De algemeen gedeelde mening is dat het geen zin heeft een regel als 'zero tolerance' af te spreken die niet te handhaven is. De ervaring is dat supporters toch vaak thuis of in de stad 'indrinken' en dan al aangeschoten in het stadion komen.

Ook drugs worden veel in de horeca gebruikt, alvorens de supporters naar de wedstrijd komen. Tegen blowen wordt alleen opgetreden als omstanders klagen, aldus de club. Er wordt op gebruik van coke gelet in het stadion maar daarop is nauwelijks te handhaven aldus club en politie. Hoewel de politie de gebruikers kent, heeft men geen tijd vrij voor onderzoek op bezit van drugs. Er is sprake van dealen op toiletten. Maar voor de recherche worden drugsvangsten pas bij kilo's interessant, en zoveel hebben supporters niet op zak. In de tijd dat werd samengewerkt met Rijnside had men veel informatie over drugs bij supporters. In de toekomst wil men zich meer

richten op het bestrijden van het misbruik van alcohol en drugs in het stadion.

Gebruik van harddrugs (coke) wordt door de politie en club als een groot probleem gezien, want als er ernstige incidenten zijn rond het voetbal, is er altijd alcohol en/of drugs in het spel, aldus de politie. De club meldt dat er in het Gelredome bij andere evenementen zoals dancefeesten, wel honden worden ingezet tegen harddrugs. Maar daar kiest men bij Vitesse niet voor. In het ontwikkelen van beleid hiertoe is het lastig om de verschillende dilemma's (eventuele verboden versus (on)mogelijkheden tot handhaving en onwenselijkheid van misbruik versus de verschillende commerciële belangen) op te lossen.

Begeleiding bij uitwedstrijden

Dit wordt door de politie als een belangrijke maatregel genoemd. De politie gaat met uitwedstrijden mee met de bussen (4 personen). Er wordt niet alleen toezicht gehouden, de politiemensen gaan ook in gesprek met de supporters tijdens de reis. Dit gaat heel goed met de eigen supporters.

Ook de supportersvereniging noemt busvervoer bij uitwedstrijden een succes. De supportersvereniging vindt het belangrijk om de supporters te laten begeleiden door eigen stewards. De laatste tijd gaat het in sportief opzicht niet zo goed met Vitesse en gaan er maar weinig mensen mee naar uitwedstrijden.

De politie benadrukt dat de informatiepositie belangrijk is voor een succesvolle begeleiding: welke groep gaat mee, soort reis, soort wedstrijd. Voor informatie over supporters van andere clubs is de politie afhankelijk van andere partijen. Hier zijn gegevens uit *Hooligans in beeld* en het Voetbal-VolgSysteem van het Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme belangrijk. Deze informatie is niet altijd compleet waardoor de politie minder invloed heeft op wat er gebeurt. Dit is een belangrijk verbeterpunt voor de politie. Een ander punt van aandacht is dat er nu (weer) een bus is waarin supporters drinken en blowen tijdens de reis. De politie is hier tegen. De club wordt door de supporters, die het vervoer met deze bus regelen, negatief bejegend. Er wordt bedreigd dat er problemen komen rond de wedstrijd, wanneer men in de bus niet mag blowen en drinken. Het is onduidelijk hoe dit probleem aangepakt moet worden.

Verbeterpunten

De *gemeente* wenst meer samenhang in het preventief beleid richting supporters te creëren. Ze zou hiertoe actief naar mogelijkheden kunnen zoeken om haar regie over de beleidsontwikkeling succesvol in handen te houden, en niet te wachten tot de club het belang groot genoeg acht. De jaarlijkse evaluatie van het convenant is hét moment om de samenhang in het beleid te bevorderen, door een meer gezamenlijke visie op preventie, die ook voor de langere termijn geschikt is, te ontwikkelen.

Speciale aandacht zou uit moeten gaan naar het ontwikkelen van beleid om druggebruik in het stadion tegen te gaan.

Meer over het algemeen kan worden overwogen de supportersvereniging juist meer te betrekken bij het ontwikkelen van nieuwe ideeën en beleid, in plaats van haar als voorbeeld te stellen of in de uitvoering een rol te geven.

Gesproken met:

- Eric van Neerijnen, Gemeente Arnhem, openbare orde en veiligheid
- Paul Vos, Politie Arnhem, voetbal coördinator
- André Oudendag, landelijk projectleider *Hooligans in beeld*.
- Rob Hageman, veiligheidscoördinator Vitesse
- Bart Lagerberg, Supportersvereniging Vitesse

Bijlage 3 Breda - NAC Breda

Achtergrond

Vorig seizoen presteerde het eerste elftal van NAC Breda slecht. Er zijn ernstige onregeligheden geweest, onder andere tegen Top Oss in de play-offs. Het jaar daarvoor zijn er de avond voor de wedstrijd tegen Groningen onregeligheden geweest. Het aantal incidenten dat bij CIV geregistreerd staat is de afgelopen jaren toegenomen van 4 in seizoen 2003-2004 en 6 in 2004-2005 tot 7 in 2005-2006. Uit onderstaande tabel blijkt dat, hoewel het totale aantal aanhoudingen de afgelopen seizoenen is gedaald, het aandeel van NAC Breda-supporters daarin juist is gegroeid.

Tabel B3.1 Aantal aanhoudingen tijdens thuiswedstrijden

	2003 - 2004	2004 - 2005	2005 - 2006
NAC Breda supporters	28	76	80
Bezoekers	90	57	2
Totaal	118	133	82

Bron: jaarverslag CIV seizoen 2005-2006

De politie-inzet is de het laatste seizoen toegenomen, zo blijkt uit onderstaande tabel

Tabel B3.2 Politie-inzet (in uren) per type thuiswedstrijd

	2003 - 2004	2004 - 2005	2005 - 2006
Eredivisie	6.247	6.784	7.008
Bekerwedstrijden		666	
Play-offs			1.926
UEFA cup	1.958		
Totaal	8.205	7.450	8.934
Geïndexeerd	100	91	109

Bron: jaarverslag CIV seizoen 2005-2006

Convenant

In het convenant 2006-2007 worden verantwoordelijkheden, beleid en onderdelen van de wedstrijdorganisatie benoemd. De convenantpartners zijn NAC Breda, gemeente, politie, Openbaar Ministerie en de Geneeskundige Hulp bij Ongevallen en Rampen (GHOR). Doel van het convenant is dat de betaald voetbalwedstrijden van NAC Breda zowel voor bezoekers als voor de omgeving plezierig en veilig verlopen.

Verder worden als uitgangspunten gehanteerd dat de kosten van veiligheid met betrekking tot betaald voetbalwedstrijden naar beneden moeten. Ook zullen probleemjongeren worden aangepakt via een dadergerichte ketenaanpak van daders van ongewenst gedrag (zoals bij *Hooligans in beeld*). NAC Breda wordt als eerstverantwoordelijke voor de ontwikkeling van het veiligheidsbeleid bij wedstrijden genoemd. Sociaal preventief publieksbeleid wordt hierbij apart benoemd. De andere convenantpartners participeren in het ontwikkelen van dit beleid. In het convenant worden de tolerantiegrenzen bij wangedrag, alcohol- en drugsgebruik, wapens en vuurwerk en spreekkoren uitgebreid benoemd. Ook is er een aparte paragraaf opgenomen waarin de informatievoorziening uitgebreid beschreven staat.

Uitgangspunten van het beleid

Het credo van het beleid in Breda luidt: Voorkomen is beter dan genezen. *Kennen en gekend worden* en de duidelijke lijn in omgang met en bejegening van supporters zijn de belangrijkste pijlers van preventief beleid. Kennen en gekend worden zie je terug in *Hooligans in beeld* en in het sociaal preventieve project van NAC Breda. De omgang met supporters door NAC Breda vindt zijn vorm in het betrekken van de supporters bij het opgestelde beleid en in de bijbehorende regels. Vervolgens komt dit tot uiting in het moment en de wijze van aanspreken door de stewards en beveiligers bij overschrijdingen van de regels. Er wordt direct opgetreden tegen overtreders door club en door politie. Politie en club hebben de tolerantiegrenzen aangescherpt en maken deze kenbaar aan de supporters. De beperking van alcohol- en drugsgebruik zijn expliciet onderdeel van de tolerantiegrenzen. Verder staat de politie niet meer zichtbaar in het stadion en in de directe omgeving van het stadion opgesteld. Alleen de supportersbegeleiders in burger (6-8 personen) lopen nog in het stadion. Deze supportersbegeleiders zijn ook inzetbaar als back-up wanneer stewards moeten ingrijpen. Die

zeven paar oren en ogen zijn heel belangrijk voor eventueel politieoptreden. De politie noemt de aanwezigheid van supportersbegeleiders als belangrijke succesfactor in het beleid richting supporters.

Behalve de bovenstaande beleidspijlers wordt door de betrokken partijen de veilige inrichting van het stadion en de omgeving als preventiemiddel genoemd. Het scheiden van vakken, de snelle aan- en afvoer van supporters in het stadion en de goede aanvoerroutes buiten, de goede verlichting, camera's, vriendelijke uitstraling (geen prikkeldraad en ME-linie) en goede ontvangst van uitsupporters, spelen hierin mee.

De club

NAC heeft een beleidsplan ontwikkeld, waarin een identiteit en missie wordt neergezet dat een groot 'wij-gevoel' moet bewerkstelligen. Daarin wordt gezamenlijk verantwoordelijkheid genomen voor veiligheid voor de hele club. Er wordt een gezamenlijke identiteit neergezet. Hierdoor maken supporters, bestuurders, medewerkers en stewards deel uit van de grote NAC-familie. Daarnaast is NAC aan de slag gegaan als maatschappelijk verantwoord ondernemer. Samen met ROC wordt aan 'bijna-uitvallers' een stage- en opleidingsplek aangeboden in de horeca of beveiliging. Het sociaal preventief beleid is sinds vorig jaar helemaal ingebed in de club door een jongerenwerker in dienst te nemen voor 40 uur. Deze volgt als supporterscoördinator de jonge groep en begeleidt waar nodig. De gemeente draagt hier financieel aan bij. NAC heeft een hele 'toren' (4 verdiepingen) ingezet voor onder andere een jongerenhome, de reclassering, een popmuziek oefenruimte en horeca oefenplek voor ROC-leerlingen.

Betrokkenheid is het allerbelangrijkste; Betrokkenheid van de clubbestuurders, de sponsors, alle medewerkers, de stewards, de clubraad en de supporters. Daar is de afgelopen jaren veel in geïnvesteerd. Er is een gezamenlijke visie op de identiteit van NAC. Daarbij horen duidelijke normen en waarden.

De politie

Het devies van de politie is handhaving. Geen clementie. De juiste mensen moeten uit het stadion geweerd worden. De hoeveelheid politie-inzet is voor de politie het eerste meetpunt voor succes, gevolgd door het aantal incidenten.

ten en het aantal aangehouden verdachten. Het is belangrijk om goed zicht te hebben op de doelgroep. In brede zin is de doelgroep die groep die normafwijkend gedrag vertoont, huisregels overtreedt of strafbare feiten begaat. Belangrijke onderdelen van preventie zijn: het bejegeningprofiel, het in kaart brengen van risicosupporters, geen politie meer (zichtbaar) in het stadion en goede informatie-uitwisseling. Al deze onderwerpen zijn opgenomen in het convenant.

De gemeente

De gemeente noemt slechte sportieve prestaties van NAC Breda als de nummer 1 onrustfactor bij ongeregelde heden. Helaas is die factor slecht te sturen.

Wel te sturen is het optreden bij overschrijding van tolerantiegrenzen. Dit geschiedt door normen en waarden heel duidelijk te maken aan supporters (goed communiceren, voorbeeldgedrag) en direct op te treden als de grenzen worden overschreden.

Een andere belangrijke factor bij ongeregelde heden is het alcohol- en drugsgebruik. Dit is bij de ongeregelde heden vorig jaar tegen Top Oss heel duidelijk naar voren gekomen. Novadic Kentron, het expertisecentrum voor verslaving en verslavingszorg, doet nu onderzoek naar de aard en ernst van het alcohol- en drugsgebruik en komt ook met een advies voor aanpak. Het alcohol- en drugsgebruik onder supporters moet worden teruggedrongen. Dit is niet alleen een probleem van NAC Breda, maar een maatschappelijk probleem.

Een factor die ook speelt bij het voorkomen van ongeregelde heden is een goede informatiepositie en samenwerking tussen partijen.

Wat de gemeente betreft zou evenementenaanpak meer als geheel gezien moeten worden. NAC Breda moet daarin niet als apart fenomeen gezien worden.

Supportersvereniging en clubraad

NAC kent een supportersvereniging met leden en er is een clubraad met democratisch gekozen vertegenwoordigers uit de vakken. Het beleidsplan met de normen en waarden van NAC is met de clubraad besproken. Vervolgens is ook de driehoek in Breda hiermee akkoord gegaan. De clubraad heeft het beleidsplan gepubliceerd op de website en supporters konden ideeën inbrengen. Het veiligheidspanel van de clubraad is direct betrokken bij het beleidsplan. De supporters zelf zijn betrokken in de handhaving van dit plan.

De belangrijkste activiteit van de supportersvereniging is al vele jaren het organiseren van busreizen naar de uitwedstrijden van NAC Breda en het Supportershome in het stadion.

De bestuursleden hebben via verschillende commissies overleg met NAC Breda. De supportersvereniging is lid van de SOVS, de belangenvereniging van de supportersverenigingen in het betaalde voetbal.

Samenwerking

Belang van samenwerking

De samenwerking in Breda oogt stevig. Men is het eens over het beleid en ieders inzet daarin. De gemeente geeft aan dat de totstandkoming van het convenant hierin een belangrijke rol heeft gespeeld. Met de beleidspartners is voor 2006-2007 een heel nieuw en zeer compleet convenant opgesteld. Het proces van totstandkoming van het convenant is heel succesvol geweest. De gemeente geeft aan dat de collectiviteit (niet terugtrekken op ei-

gen terrein, maar de dialoog aangaan en blijven meedenken met elkaar) kenmerkend is geweest voor dit proces. De verwachtingen van alle partijen zijn heel goed doorgesproken en er is een echt gemeenschappelijk beleid opgezet. Pas daarna is de verdeling van verantwoordelijkheden aan de orde gekomen. De verantwoordelijkheden zijn wel verdeeld, maar niet 'over de schutting gegooid'. Er is een dialoog en de partijen denken met elkaar mee; er is veel onderling begrip.

Alle betrokken partijen werken goed samen, er is een stevig gezamenlijk beleid, vastgelegd in het convenant.

De regels zijn eenduidig en worden goed gecommuniceerd door alle partijen. Daarbij hoort ook het consequente optreden van politie, stewards en gemeente bij het overtreden van regels. Iedereen kon hier voorbeelden van noemen:

NAC: "Afgelopen weekend werd er vuurwerk afgestoken op de tribune. Door de beveiliging zijn de afstekers van de tribune gehaald. Dat was een jaar geleden niet mogelijk, dan was de pleuris uitgebroken".

Politie: "Als de politie nu iemand aanhoudt in het stadion, dan verzamelt zich daar geen groep meer omheen om zich er mee te bemoeien. Nu kan je mensen uit het vak halen, dat kon eerder niet."

NAC: "Veiligheid is een gezamenlijke verantwoordelijkheid geworden van supporters, club en politie. Er is een heel groot WIJ gevoel en de sociale controle is sterk vergroot."

Het aantal incidenten is gedaald in het afgelopen jaar. Het aantal uren politie-inzet was in de eerste seizoenshelft (tot 1 januari 2007) met ruim 10% gedaald. Cijfers over de tweede seizoenshelft zijn nog niet beschikbaar.

Definitiekwestie

De gemeente, de politie en de club zien preventiebeleid breed: Het geheel aan maatregelen ter voorkoming van incidenten voorafgaand, tijdens en na thuis- en uitwedstrijden van NAC.

Specifieke maatregelen in de praktijk

Hooligans in beeld

De politie is gestart met *Hooligans in beeld*. Kennen en gekend worden is hierbij het allerbelangrijkste. De doelgroep risicosupporters moet goed in kaart worden gebracht. De politie laat zich ook in normale situaties zien, niet alleen als er rottigheid is. Ze weten wat er speelt. Belangrijk is dat breder wordt gekeken dan alleen naar voetbal: belangrijk is ook wat er in de wijk of in het uitgaansgebied gebeurt. Er wordt meer 'out-reachend' gewerkt, bijvoorbeeld door thuisbezoeken. Aan dit laatste is de politie nog niet toe gekomen, de invoering hiervan kost tijd. In Breda wordt de voortrekkersrol voor informatieverzameling vanuit de basis van de voetbalcoördinatoren en supportersbegeleiders ingevuld.

Er wordt gewerkt met een vast verhoorplan als een supporter opgepakt is. Hierin worden ook vragen gesteld over druggebruik, alcoholgebruik en er wordt ingegaan op welke cafés bezocht worden.

De uitwisseling van persoonsinformatie wordt zowel door de politie als door de club als verbeterpunt genoemd. De Wet Bescherming Persoonsgegevens geeft veel beperkingen voor het uitwisselen van informatie, zo is de ervaring. De gemeente volgt de voortgang. De politie is hierbij voortrekker en uitvoerder, in samenwerking met het OM.

De gemeente wil de aanpak van overlastproblemen bij supporters in de wijken en in uitgangsgebieden meer verbinden. De groepen jongeren die onder spanning staan, en die hiervoor verschillende uitlaatkleppen gebruiken,

zouden goed in kaart moeten worden gebracht, vergelijkbaar met *Hooligans in beeld*. Hierin zal het Veiligheidshuis een rol gaan spelen. Ook NAC Breda wordt daar bij betrokken. De club heeft nog bijna geen rol in *Hooligans in beeld*, hoewel zij haar supporters wel kent. NAC gaat uit van een groep van ca. 50-80 harde kern leden en enkele personen die hier omheen hangen. De politie heeft de club wel eens benaderd voor detailinformatie. De club is echter niet bekend met de criteria die de politie stelt om supporters als hooligan aan te merken.

Naar aanleiding van de ongeregelde heden bij NAC - Groningen twee jaar geleden heeft de politie een nota met een checklist opgesteld: 'gewelddadig treffen voetbalsupporters aan de vooravond'. Tegenwoordig maakt de voetbalcoördinator de avond voor elke wedstrijd een rondje door Breda langs locaties waar veel NAC-risicosupporters komen. Door met deze groep in contact te komen probeert de politie ze te weerhouden van ongewenst gedrag rondom wedstrijden. Verbeterpunt is dat de politie graag binnen *Hooligans in beeld* de huisbezoeken en een beter contact met de jonge groep risicosupporters wil ontwikkelen. Het eigen bejegeningprofiel kan nog verder ontwikkeld worden.

Optreden van stewards en beveiligingspersoneel

Alle stewards en beveiligers bij NAC Breda zijn betaalde krachten. Dat is een bewuste keuze. Daarmee kan de club hogere eisen stellen aan de kwaliteit van de stewards. Alle stewards zijn goed opgeleid. Sinds NAC Breda zelf de opleiding verzorgt is er meer aandacht voor service, beleving en de NAC-cultuur. Zo komt bijvoorbeeld iemand van de clubraad tijdens de opleiding vertellen hoe supporters de wedstrijd en het optreden van stewards beleven. Wat de preventieve rol van stewards en begeleiders betreft is het belangrijk dat zij goed leren omgaan met de situatie, en goed leren communiceren. Vroeger werd er nog wel eens iemand letterlijk in de kraag gegrepen, dat is nu uit den boze.

Ook de gemeente en de politie zien dat er echt een ander beleid wordt gevoerd. Er wordt veel eerder opgetreden door stewards en beveiligingspersoneel. Bij het eerste bierglas dat op het veld wordt gegooid wordt actie ondernomen. De stewards en beveiligers zijn duidelijk herkenbaar aanwezig en in beweging.

Bij het vasthouden van de wedstrijdbal in het publiek, wordt nu aangifte gedaan door NAC Breda van diefstal, zodat de politie in kan grijpen. Dit jaar zijn nul ballen verdwenen, vorig jaar waren dat er 150. Nu dit beleid is ingezet en duidelijk is bij het publiek, durven de stewards ook in te grijpen. Ze weten dat ze altijd gedekt worden door de politie en dat is belangrijk.

De politie hanteert het bejegeningprofiel van Euro 2000 om de supporters te benaderen. Risicosupporters moeten op tijd worden aangesproken op hun gedrag, voordat de overtreding begaan is. Een voorbeeld hiervan is het aanspreken van supporters die om een aanhouding heen gaan staan. In plaats van het commando 'doorlopen' wordt nu uitgelegd wat er gedaan wordt. Er ontstaat daardoor meer begrip, en de regels zijn ook duidelijker. De politie stelt voor om eens aanwezig te zijn bij een stewardbriefing en nodigt hoofdstewards uit aanwezig zijn bij een politiebriefting, om wederzijds begrip verder te vergroten en de ondersteuning nog eens te bevestigen.

Aandacht voor waarden en normen waaraan supporters zich moeten houden

Dit is een cruciaal punt, het moeilijkste en het belangrijkste. Dit gaat niet alleen over NAC Breda, het gaat over maatschappelijke grenzen die niet overschreden mogen worden. Het stellen van normen gaat pas beklippen als je zelf voorbeeldgedrag laat zien. Als er al een grens overschreden wordt,

moet je laten voelen: tot hier en niet verder. Daar zijn alle partijen het over eens. De bonus-malusregeling is de operationalisering van een deel van de waarden en normen. Deze regeling is opgenomen in het beleidsplan van NAC Breda en in het convenant, evenals afspraken over de communicatie. De normen en waarden worden kenbaar gemaakt middels de huisregelborden in het stadion, maar ook in het wedstrijdboekje, op de website en bij thema-avonden. Vanaf komend seizoen krijgen alle seizoenkaarthouders een NAC-paspoort waarin de normen en waarden nog eens duidelijk wordt verwoord. Dit alles gaat in overleg met de supportersvereniging en de clubraad.

In het convenant worden, naast de bonus-malusregeling, andere waarden en normen en het optreden daartegen benoemd. Voorbeelden hiervan zijn:

- Tegen klimmen op hekken, masten, daken, etc. wordt direct opgetreden.
- Wangedrag door supporters bij uit- en thuiswedstrijden wordt door alle geledingen binnen NAC Breda afgekeurd en bestreden. In het personeelsbeleid en het huishoudelijke reglement zijn overtredingen gesanctioneerd.
- Bij bedreiging van bestuursleden en medewerkers van NAC Breda wordt door de directie van NAC Breda aangifte gedaan, waarop door de politie en het Openbaar Ministerie actie wordt ondernomen.

Preventief supportersbeleid

Het sociaal preventieve supportersproject heeft bijna 2 jaar stilgelegen na het vertrek van de supporterscoördinator van de Welzijnsorganisatie Verticaal. Sinds vorig jaar is bij NAC Breda een nieuwe supporterscoördinator aangesteld die zich meer richt op de jongere groep. NAC Breda geeft aan dat er in Breda voor jongeren een centraal punt zou moeten zijn waar ze terecht kunnen. NAC Breda is graag bereid om daar ook een rol in te spelen en informatie in te brengen. Het is voor en bij NAC Breda vrij eenvoudig te organiseren.

Actief betrekken van supportersverenigingen

De supportersvereniging en de clubraad zijn geen convenantpartner maar zijn wel betrokken bij het ingevoerde beleid waaronder de bonus-malusregeling. Met de bonus-malusregeling komen mensen nu in beweging als het eigen belang in het geding is. Een voorbeeld is dat er geen bier meer geschonken wordt op de tribune bij bepaald gedrag. Wat nu in het stadion vorm krijgt is dat een grotere groep supporters een kleinere groep die grenzen overschrijdt aanspreekt. De politie geeft aan nog weinig te merken van de rol van de supportersvereniging bij ondersteuning of actief ingrijpen in het licht van preventief beleid.

Vergroten binding van jonge supporters aan club

Dit is volgens alle partijen duidelijk een rol voor de club. Bij NAC Breda is voor 40 uur een supporterscoördinator in dienst. In het sociaal preventieve beleid is er een verlengde kidsclub (tot 6 jaar). Er is een project team@nac, waar in samenwerking met ROC West-Brabant jongeren worden opgeleid tot beveiliging of horecamedewerker. Dit zijn vaak jongeren die ook op de tribune zitten. Er is een scholenprogramma, doorverwijzing naar hulpverlening indien nodig en een jeugdhonk in het stadion. NAC Breda faciliteert de jonge supportersgroep onder andere met een ruimte om spandoeken te maken. Hier is de supporterscoördinator van NAC Breda bij. Een supporterscoördinator die goed in de jongerengroep zit is essentieel. De politie kent de oudere groep beter. De bedoeling is dat de kennis van deze groepen beter

uitgewisseld wordt. In het Teampayproject van NAC Breda is de politie geen partner. De groep die hiermee bereikt wordt hoeft geen voetbalsupporter te zijn.

Alcohol en drugs

Alle partijen zijn het er over eens: Zero tolerance wat betreft alcohol past niet bij NAC Breda. De grens moet wel duidelijk zijn. In de bonus-malusregeling is opgenomen dat het alcoholregime wordt verscherpt als supporters zich misdragen. Wat drugs betreft is een zero tolerance wel noodzakelijk, maar dat is moeilijk uitvoerbaar omdat de drugs vooral van buiten het stadion komen.

Gemeente, club, OM en politie hebben de opdracht gegeven voor het onderzoek van Novadic Kentron naar alcohol- en drugsgebruik onder NAC-risicosupporters. Het onderzoek is nog niet helemaal afgerond, de voorlopige resultaten wijzen op meer druggebruik dan verwacht. Het hoge cocaïne gebruik verklaart deels waarom het zo moeilijk is de groep aan te spreken op gedrag. De stewards en beveiligers van NAC Breda krijgen een cursus in hoe drugsgebruik te herkennen en hoe om te gaan met mensen die onder invloed zijn. Het doel is om deze groep consequent te weren uit het stadion. Drugs worden vaak buiten het stadion gebruikt; samenwerking met de politie is daarom ook erg belangrijk.

De gemeente heeft een goede relatie met verslavingszorg en heeft de huidige bestrijding van alcoholmisbruik en drugsgebruik gestimuleerd. NAC Breda heeft dit goed opgepakt. De introductie van de verslavingszorg en hoe NAC Breda dat nu oppakt is grote winst, aldus de gemeente. Er wordt door de gemeente een relatie gelegd met wat er in de binnenstad gebeurt via het Veiligheidshuis, onder andere met betrokkenheid van jeugdzorg en verslavingszorg.

Al met al vindt de gemeente dat de problematiek rondom de wedstrijden van betaald voetbal veel verder gaat dan die van openbare orde en veiligheid en dat die problematiek om een aanpak vraagt die verder gaat dan het lokale niveau. De gemeente voelt zich gesteund door de aandacht van het huidige kabinet voor de problemen. De provincie zou zich deze problematiek meer specifiek in relatie tot voetbal moeten aantrekken, aldus de gemeente.

Begeleiding bij uitwedstrijden

NAC en de politie maken sinds vorig jaar serieus werk van het begeleiden van de uitsupporters. De politie Breda wisselt sinds kort extra informatie uit voor B- en C-wedstrijden met politie van de uitclub waartegen gespeeld wordt. Daarin wordt actuele, meer gedetailleerde informatie besproken over het aantal NAC-supporters dat naar de uitwedstrijd gaat, de wijze van vervoer, de samenstelling van de groep, en hoe deze supporters het beste aangesproken kunnen worden. Er gaat nu altijd politie mee en de supporterscoördinator van NAC Breda. Voldoende inzicht, kennis van de groep en goede informatiepositie (hard en zacht) is van groot belang. Politie en NAC Breda hebben een goed beeld wat er speelt en grijpen ook in. De gemeente heeft hier nauwelijks een rol in.

Gesproken met:

- Leon Aerssens, veiligheidscoördinator NAC Breda
- Robert Prins, supporterscoördinator NAC Breda
- Joop Goderie, chef kabinet, gemeente Breda
- Wilma Loeffen, juridisch adviseur openbare orde en veiligheid Breda
- Broniek Parol, voetbalcoördinator/supportersbegeleider politie Breda, MW-Brabant

Bijlage 4 Enschede - FC Twente

Achtergrond

Uit de cijfers van het CIV blijkt dat het aantal incidenten in het vorige seizoen min of meer gelijk was aan eerdere seizoenen (4 in seizoen 2005-2006). Het aantal aanhoudingen is het vorige seizoen gestegen, terwijl er daarvoor een dalende lijn was ingezet. Voor wat betreft de eigen supporters is het aantal aanhoudingen licht gestegen.

Tabel B4.1 Het aantal aanhoudingen tijdens thuiswedstrijden

	2003 - 2004	2004 - 2005	2005 - 2006
Twente supporters	10	11	13
Bezoekers	67		8
Totaal	77	11	21

Bron: jaarverslag CIV seizoen 2005-2006

De politie-inzet vertoont nog over de seizoenen een dalende lijn, ook in het seizoen dat FC Twente aan de play-offs deelnam.

Tabel B4.2 Politie-inzet (in uren) per type thuiswedstrijd

	2003 - 2004	2004 - 2005	2005 - 2006
Eredivisie	8.378	7.651	5.471
Bekerwedstrijden	6.388	310	
Play-offs			1.182
Totaal	14.766	7.961	6.653
Geïndexeerd	100	54	45

Bron: jaarverslag CIV seizoen 2005-2006

Convenant

In het convenant 2006-2007 worden verantwoordelijkheden, beleid en onderdelen van de wedstrijdorganisatie benoemd. De convenantpartners zijn FC Twente, gemeente Enschede, politie en Openbaar Ministerie. Doel van het convenant is dat de betaald voetbalwedstrijden van FC Twente zowel voor bezoekers als voor de omgeving plezierig en veilig verlopen.

Met de lokale autoriteiten en FC Twente is er beleid en een stappenplan gemaakt met betrekking tot spreekkoren.

FC Twente regelt zelf de orde en veiligheid in en rond het stadion en de verkeersstromen op en rond het stadionterrein. Hiertoe worden stewards ingezet, aan wie expliciete opleidingseisen worden gesteld.

Ook worden uitgebreide afspraken met betrekking tot vervoer van de bezoekende club en bij uitwedstrijden opgenomen.

De rol van de politie in de stadions (informatieverzameling en optreden bij incidenten) wordt geëxpliciteerd.

Het huidige convenant in Enschede loopt tot 1 oktober 2007. Voor afloop hiervan wordt het convenant geëvalueerd door de ketenpartners. Op basis van de evaluatie van het convenant en het beleidskader 'bestrijding voetbalvandalisme en voetbalgeweld' wordt het convenant aangepast voor het volgende seizoen. Ook binnen het vijfwekelijks veiligheidsoverleg vindt een evaluatie plaats van incidenten en wordt indien nodig het beleid bijgesteld.

Volgens de supportersvereniging wordt de stand van zaken opgemaakt op basis van indrukken in en rond het stadion. Deze hangt 'nauw samen met de resultaten in de competitie'.

Uitgangspunten van het beleid

Preventie wordt door de ketenpartners in Enschede hoofdzakelijk gezien als het voorkomen van incidenten bij wedstrijden. Het beleid richt zich vooral op concrete maatregelen in en om het stadion tijdens wedstrijden.

De gemeente heeft een regierol en is verantwoordelijk voor een totaalconcept met betrekking tot veiligheid. Daarbij vindt de gemeente het van belang dat er "aandacht is voor zowel preventieve als repressieve maatregelen, en een snelle en doelgerichte reactie bij gesignaleerde misstanden". De gemeente geeft aan dat het haar taak is om de verschillende veiligheidsaanpakken in Enschede naast elkaar te leggen en in multidisciplinair verband in overleg te blijven met de ketenpartners. Daarbij is het aan FC Twente om de tolerantiegrenzen aan te geven. De club zelf krijgt van de gemeente veel ruimte om invulling te geven aan het beleid en de specifieke maatregelen. De club ziet voetbalvandalisme en het voorkomen daarvan primair als iets dat binnen het stadion plaatsvindt. FC Twente hecht er veel waarde aan te weten wat er leeft en speelt onder de supporters. De club probeert de informatiepositie te versterken en groepen supporters te betrekken door middel van een zeswekelijks overleg met de zogenaamde ultra's. Daarnaast vindt de club het van belang vroegtijdig te investeren in supporters zoals gebeurt met 'Scoren in de wijk'. Hiermee wil de club de binding van jonge supporters vergroten.

Een belangrijk uitgangspunt voor de politie is de inzet van supportersbegeleiders tijdens de wedstrijden. Naast een rustige en veilige wedstrijd wil de politie met 'kennen en gekend worden' de risicosupporters uit de anonimiteit halen en in kaart brengen. De politie is van mening dat stadionverboden en de begeleiding van supporters bij uitwedstrijden de meest effectieve maatregelen zijn om voetbalvandalisme te voorkomen.

In de optiek van supportersvereniging 'De Vriendenkring' moet het preventieve beleid vooral in het teken staan van overlastgevende individuen. Zij hebben zelf echter niet de capaciteit om deel te nemen aan de beleidsvorming of de uitvoering hiervan.

Samenwerking in de preventie van voetbalvandalisme

De ketenpartners in Enschede kennen verschillende structurele vormen van overleg. Afspraken hierover zijn vastgelegd in het lokale convenant betaald voetbal dat sinds vier jaar van kracht is. Iedere vijf weken komt de 'Stuurgroep integraal veiligheidsoverleg voetbalzaken' bijeen, bestaande uit vertegenwoordigers van FC Twente en het driehoeksoverleg. Daarnaast is er de Werkgroep Multi Disciplinair Voetbal Overleg (MDVO). Ten slotte is er de voorbereiding van iedere wedstrijd in het wedstrijdoverleg. Aan dit overleg nemen in ieder geval vaste vertegenwoordigers van FC Twente en politie Twente deel. Supportersgroepen worden nauwelijks betrokken bij de genoemde vormen van overleg. Wel zijn er onderlinge contacten tussen de club en de supporters. De supportersvereniging geeft aan de contacten met de club en de driehoek van groot belang te vinden. Deze zijn goed, maar zouden beter kunnen. Maar de supportersvereniging bestaat louter uit vrijwilligers en heeft simpelweg niet de capaciteit om deel te nemen aan dergelijke overlegvormen.

De partners geven aan dat de samenwerking met de gemeente, voor wat betreft het preventieve beleid richting supporters opnieuw vorm krijgt. De voorzitter van de supportersvereniging stelt het op prijs om betrokken te zijn bij het jeugdpreventiebeleid. Extra aandacht verdient het feit dat FC Twente te maken heeft met veel risicosupporters van buiten de gemeente Enschede (Oldenzaal, Goor en Hengelo). Alle betrokken ketenpartners geven aan samenwerking bij preventieprojecten van belang te vinden. Er is in preventieve zin geen duidelijke eigenaar voor het probleem van risicosupporters.

Specifieke maatregelen

Hooligans in beeld

De *Hooligans in beeld* aanpak bevindt zich in de voorbereidende fase. Sinds twee jaar werkt de politie aan *Hooligans in beeld*. De politie beoogt daarmee zicht te krijgen op de verschillende contexten waarin een groep risicosupporters buiten de wedstrijden voor problemen zorgt. Het is volgens de politie een middel om risicosupporters in kaart te brengen en om de inzet van politie rond wedstrijden te stabiliseren. Bij FC Twente gaat het om ongeveer 200 mensen die nu in beeld zijn gebracht; 50 personen zitten in de meest risicovolle C-categorie, 150 in de B-categorie en de rest bestaat uit meelopers en kijkers.

De politie heeft een projectteam opgezet en de wijkbureaus krijgen instructies om de aanpak in te voeren. De club laat weten dat zij niet betrokken zijn bij *Hooligans in beeld*. De aanpak is ook niet opgenomen in het lokale convenant betaald voetbal. FC Twente juicht het project toe, maar er is nog onduidelijkheid over de rolverdeling tussen club en politie en de consequenties van deelname aan het project door andere ketenpartners. De politie geeft aan dat zij verder wil met *Hooligans in beeld*, waarbij meer draagvlak bij de club en de gemeente gewenst is. De gemeente zou daar een belangrijke rol in kunnen spelen. De supportersvereniging geeft aan voorstander te zijn van een aanpak gericht op overlastgevende individuen.

Optreden van stewards en beveiligingspersoneel

FC Twente heeft de verantwoordelijkheid om de stewards op te leiden volgens de eisen van de KNVB en zij dient te zorgen voor het waarborgen van de kwaliteit. FC Twente kan rekenen op een trouwe groep stewards die binnen de eigen gelederen en via via worden geworven. Gestart is met een kwaliteitsimpuls voor de stewards. Hier is (nog) geen duidelijk beleid voor. De politie merkt op dat in het verleden is geprobeerd om risicosupporters aan te stellen als steward om de veiligheid te garanderen. Het werkte weliswaar om deze supporters als steward in te zetten, maar de ketenpartners hadden het gevoel dat deze stewards meer naar de belangen van eigen supporters keken en zich minder op het belang van de algemene veiligheid richtten. Samen met een extern bedrijf heeft de club een opleidingsplan geschreven voor de stewards. Met een toekomstige uitbreiding van het stadion (en daarmee ook een toename van het aantal stewards) wil FC Twente een verdere professionalisering van het stewardkorps bewerkstelligen. Een belangrijk uitgangspunt voor de politie is de inzet van supportersbegeleiders tijdens de wedstrijden. Naast een rustige en veilige wedstrijd wil de politie met *kennen en gekend worden* de risicosupporters uit de anonimiteit halen en in kaart brengen.

Aandacht voor waarden en normen waaraan supporters zich moeten houden

De club geeft aan dat zij aandacht voor waarden en normen waaraan supporters zich moeten houden van groot belang vindt. Dit is door de club vast-

gelegd in 'de Huisregels van FC Twente' waarin een stelsel van afspraken met verschillende partijen staat. Er zijn specifieke richtlijnen opgesteld over spandoeken, spreekkoren, busreizen, sfeeracties, stadionverboden en er is een gedragscommissie. Zo worden bijvoorbeeld spandoeken met kwetsende teksten uit het stadion verwijderd en wordt er ingegrepen als een steward wordt uitgescholden.

De gedragscommissie bestaat uit vertegenwoordigers van betrokkenen bij de organisatie van de wedstrijden van FC Twente. In de ogen van de supportersvereniging zijn zij goed in staat om supporters uit de anonimiteit te halen en hun een kans te geven om hun eigen verhaal over gebeurtenissen kwijt te kunnen. Tijdens het afgelopen seizoen is de commissie, waarvan ook medewerkers van Balans deel uitmaakten, echter geen enkele keer samengekomen. De club laat weten dat de commissie nieuw leven wordt ingeblazen en met ingang van volgend seizoen weer van start gaat met nieuwe personen (Balans gaat eruit en er komt een onafhankelijk voormalig rechter in).

De politie en supportersvereniging geven aan dat zij met aandacht voor normen en waarden minder goed uit de voeten kunnen. Beiden zijn van mening dat het overschrijden van gedragsnormen als maatschappelijk probleem moet worden beschouwd dat niet alleen binnen het voetbal aandacht zou moeten krijgen. De noodzaak om op te treden wordt weliswaar erkend, alleen het nut ervan op de langere termijn wordt door hen in twijfel getrokken.

Preventief supportersbeleid

In Enschede is het afgelopen voetbalseizoen veel veranderd op het gebied van preventief supportersbeleid. Het preventieve supportersproject dat al 14 jaar draaide vanuit welzijnsstichting Balans is met ingang van het huidige seizoen beëindigd. Kern van deze aanpak was dat vrijwilligers en jongerenwerkers van Balans tijdens en rondom het voetbal zich tussen risicosupporters begaven en zodoende informatie konden vergaren over mogelijke 'risico-elementen'. De meningen zijn verdeeld over de betrokkenheid van Stichting Balans binnen het preventieve beleid richting supporters. Volgens de politie ligt de verantwoordelijkheid voor het preventieve beleid nu meer bij de gemeente en de club. De beschikbare informatie over wat leeft en speelt onder mogelijke risicosupporters vertoont momenteel nog wel wat gaten. De club erkent dat Balans een meerwaarde had in de informatievoorziening. Het gedrag van de supporters in de binnensteden (naast Enschede, ook Hengelo en Oldenzaal) is momenteel minder goed controleerbaar. De club investeert hier al wel in, maar het oude niveau is nog niet bereikt. Daarbij wordt tevens vermeld dat de supporterswerkers van Balans een status hadden onder de risicosupporters die (nog) niet geldt voor de stewards en het overige beveiligingspersoneel.

Omdat FC Twente kan rekenen op een grote aanhang afkomstig uit gemeenten als Enschede, Hengelo, Goor en Oldenzaal, maakt dit het monitoren van risicosupporters lastig. De politie is tevreden met het verscherpte veiligheidsbeleid, maar maakt duidelijk dat er momenteel geen sociaal preventief beleid is bij FC Twente. De ketenpartners vinden de stadioncommissie die op dit moment opnieuw vorm wordt gegeven een goed alternatief voor het sociaal preventief supportersbeleid dat is beëindigd.

Scoren in de Wijk

De club en gemeenten Hengelo en Enschede zijn vanaf seizoen 2006-2007 van start gegaan met het project 'Scoren in de wijk' waarmee FC Twente haar maatschappelijke betrokkenheid wil tonen. Het project vindt plaats in

twee aandachtswijken: Berflo Es in Hengelo (waar ook de oefenvelden van FC Twente en de voetbalacademie gevestigd zijn) en Twekkelerveld in Enschede. Het project richt zich niet direct op risicosupporters, maar op sport, gezondheid, scholing en betrokkenheid. Naast een bijdrage van de club wordt dit project deels gefinancierd door het ministerie van VROM, de gemeenten en woningbouwcorporaties. De Universiteit Twente en het Kennis Instituut Stedelijke Samenleving verzorgen het monitoren van 'Scoren in de wijk'. De club noemt 'Scoren in de wijk' een groot succes.

Actief betrekken van supportersverenigingen

FC Twente kent meerdere supportersverenigingen. De Vriendenkring (opgericht in 1965, ca. 2.500 leden) en Vak-P (ca. 1.500 leden) zijn de grootste. Beide supportersverenigingen hebben hun eigen supportershome, doelgroep en identiteit. Vak-P is een supportersvereniging die zich in 1991 heeft afgesplitst van De Vriendenkring omdat de jongere supporters zich niet thuis voelden bij De Vriendenkring. De naam van het stavak werd gekozen als verenigingsnaam.

FC Twente heeft met beide supportersverenigingen afspraken gemaakt over wat toelaatbaar is in het stadion. Afgevaardigden van beide supportersverenigingen zijn structureel aanwezig bij de vergaderingen met de veiligheidscoördinator en het bestuur van FC Twente. Supportersvereniging De Vriendenkring vindt het belangrijk dat zij betrokken worden bij de gedragscommissie of andere zaken die te maken hebben met voetbalvandalisme. De club vindt de betrokkenheid van supporters eveneens een belangrijk onderdeel. Sponsors zien hier het belang ook van in. Zo heeft Grolsch een sierhekwerk geschonken aan de supportersvereniging. Daarnaast is er een 'wall of fame'. Voor supporters is het mogelijk een steen van die 'wall' te kopen. Volgens de club ontstaat op die manier een positieve wisselwerking tussen supporters en de club. De club geeft aan dat het uiteindelijk om een kleine groep gaat die het verpest voor de rest. De politie laat weten dat zij geen rol speelt in het actief betrekken van supportersverenigingen.

Vergroten binding van jonge supporters aan club

Er wordt door de club veel gedaan om jonge supporters aan de club te binden. Genoemde voorbeelden zijn de 'adoptie' van twee achterstandswijken met 'Scoren in de wijk', een Kidsclub en Twente Squad (300 leden) voor de jeugd tussen 12-16 jaar. Verder bestaat sinds 2001 het Vandalisme Project dat wordt georganiseerd door FC Twente, scholen en de politie. Tijdens dit project krijgen leerlingen uit groep 8 een rondleiding in het stadion van FC Twente. In de ogen van de club zijn dit belangrijke maatregelen om te investeren in de preventie van voetbalvandalisme.

Alcohol en drugs

Na sterke signalen over gebruik van en handel in drugs in het stadion, is het besef bij de ketenpartners gegroeid dat nauwere samenwerking noodzakelijk is. In goed overleg tussen alle partijen en op grond van een verscherpt veiligheidsbeleid zijn meerdere controles op drugs gehouden. Er zijn grenzen gesteld en partijen zijn aanspreekbaar op de naleving. Men is positief over het feit dat het vertrouwen van partijen in elkaar weer is gegroeid. FC Twente heeft in samenwerking met gemeente, politie en het bestuur van de supportersverenigingen een maatregelenpakket opgesteld ter bevordering van een drugsvrij stadion en een drugsvrije stadionomgeving. De club en gemeente laten weten dat na een aantal incidenten de samenwerking in maatregelen tegen alcohol en drugs sterk is verbeterd. Het maatregelenpakket houdt in dat er nu controles plaatsvinden bij het supportershome en dat de

entree van het stadion is aangepast. Bovendien staan er nu stewards bij de buitendeur van het supportershome van Vak-P waar leden nog uitsluitend met een pasje naar binnen kunnen. Verder is extra beveiliging ingehuurd. Enschede heeft volgens de gemeente een periode achter de rug van goed overleg met alle partijen en meerdere controles, op grond van een verscherpt veiligheidsbeleid. De partijen geven aan dat er streng tegen drugsgebruik moet worden opgetreden. De politie laat echter weten dat zij niet over de capaciteit beschikt om stelselmatig te controleren en te handhaven op dit gebied.

Verkoop en gebruik van alcoholhoudende dranken (tot 5%) is toegestaan in Enschede, behalve bij Europees Voetbal of wedstrijden met een risico-C status. De club wil proberen om voor het volgende seizoen alle wedstrijden maximaal een risico-B status te geven, zodat verkoop van alcohol nagenoeg bij iedere wedstrijd is toegestaan. De ketenpartners willen, zo lang er geen incidenten zijn die kunnen worden gekoppeld aan alcoholgebruik, dit ook niet verbieden. In het bezoekersvak wordt bij geen enkele wedstrijd alcohol verkocht. De club draagt er samen met het bestuur van de supportersverenigingen zorg voor dat tijdens het combivervoer van supporters naar uitwedstrijden de supporters niet onder invloed van drugs verkeren. Met betrekking tot alcohol geldt deze beperking voor de heenreis naar uitwedstrijden. De politie zou graag zien dat verkoop van alcohol in het stadion aan banden wordt gelegd.

Begeleiding bij uitwedstrijden

De politie geeft aan de begeleiding van supporters bij uitwedstrijden veel aandacht te geven. Zij zijn bij uitwedstrijden altijd aanwezig met hetzelfde team van vier tot vijf personen. Door dicht op de supporters te zitten denkt de politie met deze maatregel voetbalvandalisme te kunnen voorkomen. In het convenant zijn afspraken met betrekking tot uitwedstrijden opgenomen.

Actiepunten

Hoewel preventief beleid door de partijen wordt gezien als het voorkómen van incidenten bij wedstrijden is er toch een sociaal preventief project dat meer op de lange termijn is gericht. Dit project geeft een nieuwe invulling aan preventie die aansluit bij bredere ontwikkelingen gericht op stadswijken. Het project bereikt alleen personen in bepaalde wijken in de gemeenten Enschede en Hengelo. Voor andere risicosupporters zou samenwerking gezocht kunnen worden met de andere gemeenten. Hiermee kan worden gestreefd naar een verbetering van de informatiepositie met betrekking tot deze supporters.

Andere genoemde actiepunten zijn:

- Voortzetten kwaliteitsbevordering stewards.
- Actualiseren preventief jeugdbeleid waaronder ook het *Hooligans in beeld* project valt.

Gesproken met:

- Martijn Hegeman, Veiligheidscoördinator FC Twente
- Hans Schutte, voetbal coördinator politie Twente
- Herman Meuleman, Afdeling OOV Gemeente Enschede
- Marc Hogenberg, Voorzitter Supportersvereniging De Vriendenkring

Bijlage 5 Volendam - FC Volendam

Achtergrond

Het jaarverslag van het CIV laat zien dat er bij FC Volendam 1 geregistreerd incident was in het vorige seizoen (2005-2006). In dat seizoen zijn 22 aanhoudingen verricht, opvallend veel meer dan in het seizoen daarvoor. Dit heeft waarschijnlijk te maken met een incident bij de play-offs, dat werd veroorzaakt door de verkoop van sponsorkaarten. Hierdoor zaten er teveel uitsupporters in Volendamse vakken (dit voorbeeld werd ook door politie genoemd). De gemeente heeft naar aanleiding hiervan besloten dat bij eventuele andere wedstrijden met de verkoop en afgifte van sponsorkaarten terughoudend moet worden omgegaan. Het veiligheidsbelang gaat immers voor het commerciële belang. In voorgaande jaren zijn geen incidenten geregistreerd.

Tabel B5.1 Aantal aanhoudingen tijdens thuiswedstrijden

	2003 - 2004	2004 - 2005	2005 - 2006
Volendam supporters			16
Bezoekers	14	2	6
Totaal	14	2	22

Bron: jaarverslag CIV seizoen 2005-2006

Sinds FC Volendam in 2004 gedegradeerd is, is de politie-inzet sterk afgenomen.

Tabel B5.2 Politie-inzet (in uren) per type thuiswedstrijd

	2003 - 2004	2004 - 2005	2005 - 2006
Eredivisie	6.837		
Eerste divisie		1.163	807
Bekerwedstrijden		38	16
Play-offs			780
Nacompetitie	795	307	
Totaal	7.632	1.508	1.603
Geïndexeerd	100	20	21

Bron: jaarverslag CIV seizoen 2005-2006

Convenant

Het convenant betaald voetbal 2006-2007 is bedoeld om te bewerkstelligen dat de wedstrijden in een feestelijke en veilige sfeer plaatsvinden. Hiertoe worden afspraken tussen de partners vastgelegd. De partners zijn FC Volendam, de gemeente, de politie en het Openbaar Ministerie. De gemeente, als regisseur, streeft ernaar ook de supportersvereniging bij het convenant te betrekken. In het convenant komen de overlegvormen, de verantwoordelijkheden en het beleid alsmede de procedures en samenwerking rond de wedstrijden aan de orde. Het sociaal preventief supportersbeleid wordt apart benoemd.

De resultaten van het beleid worden afgemeten aan het convenant en het 2-jaarlijks programma. Hierin zijn ook prestatie-indicatoren opgenomen. Bijvoorbeeld: voor 2007 was de prestatie van de club het opleveren van het veiligheidsplan. Daaraan is voldaan, aldus de gemeente. De politie merkt op

dat het beleid succesvol is omdat er nauwelijks incidenten zijn. Daarbij tekent men aan dat, zoals bij veel politiewerk, lastig is te bepalen of dat met het beleid te maken heeft.

Uitgangspunten van het beleid

De gemeente benadrukt dat de club verantwoordelijk is voor preventief beleid. Het is aan de club signalen te geven als er meer nodig is van de gemeente. De gemeente regisseert op het gebied van veiligheid. In de toekomst zou de gemeente het beleid - naar behoefte - verder willen ontwikkelen met hulp van alle betrokken partners. Er is nu geen bijzonder belang bij uitgebreider beleid, omdat er haast geen problemen zijn rond het voetbal in Volendam. De gemeente zegt in de regio voorop te lopen op het vlak van integraal veiligheidsbeleid. Voetbal is hier een onderdeel van. Er is veel sociale controle in Volendam, aldus de politie. De gemeente ziet de eventuele toekomstige problemen eerder veroorzaakt door bezoekende clubs.

Bezoekende clubs vinden het in Volendam vooral 'gezellig'. Men streeft er in Volendam naar dit imago te houden. De ervaring is dat dit imago van gezelligheid ertoe bijdraagt dat zich weinig problemen voordoen. Bij eventuele promotie naar de Eredivisie staan er grotere belangen op het spel. Volendam zou in dat geval ook andere clubs op bezoek krijgen, waar mogelijk problemen uit kunnen voortkomen. De gemeente zou dan andere maatregelen van FC Volendam verlangen. Zij zou de club bijvoorbeeld vragen om een beleidsvisie op papier te zetten. Dit zou men als doel voor 2008 in het integraal veiligheidplan kunnen opnemen.

Ook de club ziet het als preventief beleid dat het voor supporters aangenaam en veilig toeven is rond de wedstrijden in Volendam. Hier zijn uiteraard ook commerciële belangen mee gemoeid. Bij de invoer van maatregelen die bedoeld zijn om voetbalvandalisme tegen te gaan ziet de club zichzelf soms als de bringer van slecht nieuws aan supporters. Bijvoorbeeld: maatregelen met betrekking tot alcoholgebruik rond de wedstrijd en met betrekking tot de handhaving van normen en waarden werden door supporters niet in dank afgenomen.

De *supportersvereniging* zou graag zien dat het beleid niet alleen op negatieve incidenten wordt toegespitst, maar dat een positieve verstandhouding met alle supporters wordt opgebouwd. Zij ziet hier voor zichzelf een proactieve rol weggelegd.

Samenwerking in de preventie van voetbalvandalisme

De partijen die betrokken zijn in het veiligheidsoverleg zijn tevreden over de samenwerking. Op dit moment worden er volgens de *gemeente*, zowel in beleid als operationeel, voorzorgsmaatregelen genomen tegen voetbalvandalisme. De gemeente heeft de regie in het beleid, waarbij de partners hun eigen verantwoordelijkheid oppakken. Verantwoordelijke voor de preventie is de club met haar supportersvereniging, aldus de gemeente. De gemeente acht het wenselijk dat sanctielijnen duidelijk kenbaar gemaakt worden door de club. Het gezamenlijke preventieve beleid komt voort uit het integraal veiligheidsbeleid bij de gemeente. De beleidsstructuur is neergelegd in een convenant met afspraken. Deze afspraken worden 2x per jaar geëvalueerd. Bij die evaluatie wordt ook gebruikgemaakt van politierapporten, aldus de club. Verder is er, aldus de gemeente, een veiligheidsplan waarin een tweemaaljaarlijks programma wordt beschreven.

Op operationeel vlak vindt voorafgaand aan iedere wedstrijd een voorover-

leg plaats. Dit wordt door de gemeente en door de club erg belangrijk gevonden. Ook noemt de club het van belang om elke wedstrijd te evalueren, waarbij eventuele incidenten meteen worden aangegrepen om betere afspraken te maken.

De politie benadrukt het positieve effect van korte lijnen en goede open communicatie in Volendam. Er is vertrouwen tussen de verschillende partners en 'ons kent ons' in Volendam, zodat actuele informatie snel kan worden overgedragen. De politie zou het beleid met betrekking tot het voetbal ook bij andere evenementen op dezelfde manier, zoals in het stadion, willen toepassen.

De supportersvereniging merkt op dat Volendam een kleine gemeenschap is, met als belangrijk voordeel dat bekend is wie overlast veroorzaken. Twee keer per jaar organiseert de supportersvereniging met de club informatie-avonden. De supportersvereniging zou meer bij het beleid (bijvoorbeeld het sluiten van een convenant) betrokken willen zijn. Zij zien zichzelf meer als gesprekspartner in het veiligheidsoverleg dan nu nog het geval is.

Alle partijen vinden dat de supportersvereniging door de club meer betrokken zou kunnen worden in het preventieve beleid richting supporters, zoals vermeld in het convenant. De politie geeft aan dat het goed zou zijn als de supportersvereniging op vaste basis in het veiligheidsoverleg zou zitten. De supportersvereniging wil zelf ook graag meer als gesprekspartner betrokken worden in het beleid, juist omdat zij voeling heeft met de supporters en de potentiële overlastbezorgers kent. De club zegt dat ze zich daar voor wil inzetten als het meer aan de orde is. De supportersvereniging wordt, aldus de club, nu ook al betrokken bij besluiten.

Specifieke maatregelen in de Volendamse praktijk

Hooligans in beeld

Hooligans in beeld is in het convenant opgenomen. Volgens de gemeente is deze aanpak niet van toepassing in Volendam. Volgens de politie is een landelijke database essentieel. De politie levert gegevens voor *Hooligans in beeld*, maar dit lijkt soms dubbel werk omdat dezelfde gegevens ook in het VoetbalVolgSysteem van het CIV staan. De rol van ketenpartners is belangrijk, de informatie-uitwisseling is goed. Omdat Volendam klein is, kent men elkaar ook. De supportersvereniging geeft aan dat *Hooligans in beeld* alleen werkt als er een link is met informatie over gedragingen van personen buiten het stadion.

Optreden van stewards en beveiligingspersoneel

De politie en de gemeente vinden dit een belangrijke maatregel. De politie benadrukt dat zij niet alleen uiterlijk herkenbaar moeten zijn, maar juist ook vaardigheden moeten hebben in de bejegening van mensen. De politie heeft geadviseerd in de opleiding van de stewards. De club benadrukt het belang van gastvrijheid van de stewards. Bij ieder veiligheidsoverleg voorafgaand aan de wedstrijd wordt afgesproken hoeveel stewards en beveiligingspersoneel wordt ingezet, aldus gemeente. De supportersvereniging is kritisch over het optreden van de stewards en de beveiliging. Het contact met stewards is soms te persoonlijk. Sommige stewards vindt de supportersvereniging te oud, andere zijn te militant. De beveiliging heeft weinig binding met de supporters.

Aandacht voor waarden en normen waaraan supporters zich moeten houden

Dit is een speerpunt, aldus de club. De supporters worden op de tribune aangesproken door stewards. De club is tevreden over de wijze waarop stewards de normen en waarden bewaken. De club kan de seizoenskaart innemen. Supporters kunnen een brief thuishrijven en/of voor een gesprek worden uitgenodigd bij onacceptabel gedrag. De gemeente merkt hierover op dat het wenselijk is dat de sanctielijn duidelijk kenbaar wordt gemaakt door de club. Bijvoorbeeld: in welke gevallen gaat er een brief naar supporters, en wanneer wordt een stadionverbod opgelegd. De supportersvereniging onderhoudt goede contacten met supporters, ook met potentiële overlastgevers, en benadrukt het opbouwen van vertrouwen en respect. Dit is, aldus de vereniging, voorwaardenscheppend om supporters aan te kunnen spreken op hun taalgebruik en drugsgebruik. Het opstellen van het huishoudelijke reglement is in overleg met politie gegaan. De politie stemt haar handelen af op de doelgroep. De harde kern is klein in Volendam.

Sociaal preventief supportersbeleid

In Volendam is het sociaal preventieve beleid gericht op supporters van recente datum, maar vooral voor de jonge supporters heeft men al veel opgezet. In samenwerking tussen jongerenwerk, welzijnsbeleid en sportopbouwwerk is er een jongerenwerker aangesteld. Deze richt zich, met subsidie van gemeente, in meer algemene zin op preventie van criminaliteit, waaronder voetbalvandalisme kan worden geschaard. De gemeente hecht belang aan preventieve maatregelen die zich richten op risicogedrag bij supporters ('aan de voorkant'). Als dit goed gebeurt, zo stelt men, zou er idealiter geen repressie meer nodig zijn. Het best werkt een combinatie van preventie en repressie. Activiteiten zijn leefstijltrainingen, voorlichting op basisscholen door politie en bureau Halt. Door de club is de laatste jaren veel gedaan voor jonge supporters, onder ander de kidsclub. Men wil zich nu meer gaan richten op jongeren, uit commercieel belang, om deze bezoekers te behouden.

Vergroten binding van jonge supporters aan club

De politie is te spreken over inzet van ervaren supporters als stewards, die samenwerken met de kidsclub. De politie ziet hier vooral een rol voor club, supportersvereniging en gemeenten weggelegd. De club wil de groep die te oud wordt voor de kidsclub blijven volgen. De supportersvereniging zou graag meer activiteiten zien voor de jeugd van 12-16. Er is, aldus de club, een nieuwe opzet in voorbereiding waarbij samenwerking met de supportersvereniging en scholen wordt voorgesteld. De gemeente ziet binding van jonge supporters ook als belangrijke maatregel. Zij is te spreken over de aanpak van de club, op een manier die past binnen de cultuur in Volendam, zoals voetbaltoernooitjes.

Alcohol en drugs

Hierover zijn in het convenant afspraken gemaakt. Drugs zijn bij geen enkele wedstrijd toegestaan. Het schenken van alcohol is mede afhankelijk van de categorie van de wedstrijd. Bij C-wedstrijden wordt niet gedronken, maar die categorie komt bij Volendam nauwelijks voor. Bij A-wedstrijden wordt wel gedronken. Er is geen politie in het stadion, tenzij er sprake is van verstoring van de openbare orde. Handhaving van de regels rond alcohol gaat volgens de politie wel goed. De club had wat moeite met het invoeren van de maatregelen. De supportersvereniging was niet blij met de maatregelen. Maar de club is wel tevreden over het resultaat. In voorkomende gevallen geeft het

alcoholverbod veel rust.

Begeleiding bij uitwedstrijden

De politie uit Edam-Volendam gaat soms mee met uitwedstrijden.

De gemeente vindt dit belangrijk. Zij ziet een grotere rol voor de club, met daarbij afspraken in overleg. De club geeft aan dit niet zo belangrijk te vinden, omdat er maar 10-12 supporters naar uitwedstrijden gaan. Dit lijkt een aandachtspunt voor verder overleg.

Verbeterpunten

Bij de voetbalwedstrijden in Volendam zijn de laatste jaren geen grote problemen opgetreden, afgezien van het incident met de sponsorkaarten. Bij het ontwikkelen van een jongerenbeleid zou eventueel de jongerenwerker kunnen worden ingezet. De club zou hier de supportersvereniging ook bij kunnen betrekken. Men zou proactiever kunnen zijn in het ontwikkelen van preventief supportersbeleid, zoals ook is afgesproken in het convenant, in plaats van afwachten tot er een 'aanleiding' is in de vorm van incidenten.

Gesproken met:

- Marc Beerhorst, coördinator integrale veiligheid/crisisbeheersing Gemeente Volendam
- Jan Willem Klein, voetbalcoördinator Politie Volendam
- Cor Veerman, veiligheidscoördinator FC Volendam
- Jan Schilder, supportersvereniging FC Volendam

Bijlage 6 Zwolle - FC Zwolle

Achtergrond

Sinds FC Zwolle degradeerde is de politie-inzet sterk gedaald, zoals blijkt uit onderstaande tabel.

Tabel B6 Politie-inzet (in uren) per type thuiswedstrijd

	2003 - 2004	2004 - 2005	2005 - 2006
Eredivisie	6.564		
Eerste divisie		2.676	2.203 (1.030 neven)
Bekerwedstrijden			168 (84 neven)
Play-offs			368 (184 neven)
Nacompetitie		293	
Totaal	6.564	2.969	2.739
Geïndexeerd	100	45	42

Bron: jaarverslag CIV seizoen 2005-2006

Het aantal incidenten is gelijk gebleven (2 in 2005-2006 en in 2004-2005 tegen 3 in 2003-2004), maar het aantal aanhoudingen is in het vorige seizoen tot nul gedaald

Tabel B6.1 Aantal aanhoudingen tijdens thuiswedstrijden

	2003 - 2004	2004 - 2005	2005 - 2006
Zwolle supporters	18	6	
Bezoekers	44	8	
Totaal	62	14	0

Bron: jaarverslag CIV seizoen 2005-2006

Convenant

In het convenant 2006-2007 worden verantwoordelijkheden, beleid en onderdelen van de wedstrijdorganisatie benoemd. De convenantpartners zijn FC Zwolle, gemeente, politie en Openbaar Ministerie. Doel van het convenant is dat de betaald voetbalwedstrijden van FC Zwolle zowel voor bezoekers als voor de omgeving plezierig en veilig verlopen. De stewards krijgen elk jaar een opfriscursus. Tevens zijn bij het convenant als bijlagen gevoegd:

- de draaiboeken per wedstrijd
- een 'protocol spreekkoren bij FC Zwolle'
- een 'lokaal handhavingsarrangement'
- tolerantiegrenzen met betrekking tot alcohol en drugs, de combiregeling, stadionverboden, spreekkoren en spandoeken, en bejegening stewards, beveiligingspersoneel, officials en politie

Elk jaar wordt door de lokale voetbaldriehoek, na afloop van de voetbalcompetitie het convenant bijgesteld, naar aanleiding van het vorige seizoen en de verwachtingen voor het komende seizoen.

Uitgangspunten van het beleid

De rol van de gemeente in de preventie van voetbalvandalisme is ondersteunend; daar is slechts een beperkt aantal uren voor beschikbaar. Uitgangspunt is het beleidskader en het lokale convenant. De club is verantwoordelijk voor het beleid en geeft zelf aan als er meer nodig is. Dit geschiedt meestal naar aanleiding van incidenten. Sinds FC Zwolle is gedgegradeerd zijn de incidenten echter, aldus de gemeente 'op de vingers van één hand te tellen'. Daarom is er geen directe aanleiding voor partijen om initiatief te nemen. De gemeente wil preventie ook geen overdreven aandacht geven en blijven streven naar terugdringen van politie-inzet. Ook de club geeft aan dat maatregelen vooral naar aanleiding van incidenten worden genomen. De club zou graag een structureler preventiebeleid willen voeren en ook meer proactief willen werken, in plaats van alleen reactief. Steun van de gemeente zou men bij de club graag in menskracht uitgedrukt zien.

Voor de club kan preventief beleid raken aan alles wat met de club te maken heeft. FC Zwolle heeft de afgelopen tijd veel energie gestoken in het verbeteren van de communicatie, nadat de vorige trainer van FC Zwolle na een slecht seizoen en daarop volgende bedreigingen is opgestapt. Zowel de interne communicatie als die naar supporters toe en de onderlinge samenwerking met de supportersvereniging is verbeterd. Dit beleid krijgt zowel vorm in structureel overleg met supporters als in betere informatieverschaffing over de keuzes van FC Zwolle. Een voorbeeld is de regelmatige *update* van de stand van zaken door de directeur via internet. Een ander voorbeeld: de medewerkers van de FC speelden mee in een zaalvoetbaltoernooi dat de supportersvereniging had georganiseerd. Men kwam zelfs in de finale uit tegen een groep harde kernsupporters die daardoor meer waardering kregen voor de voetbalkwaliteiten van de 'kantoormensen' van de FC. De club stelt dat men nu al de vruchten plukt van meer openheid in de club en naar buiten. Een van de resultaten van het beleid richting supporters is dat er geen incidenten zijn. Ook de politie signaleert weinig problemen met supporters en schrijft dat gedeeltelijk toe aan het beleid van de club. Er is rust in de club. Het beeld dat mensen hebben van de club is positiever: men leest minder negatieve verhalen op internet, en hoort minder geklaag op verjaardagsfeestjes.

De club richt zich momenteel sterk op het verbeteren van de relaties tussen club en supporters. FC Zwolle profileert zich meer als een 'club', waarvan supporters ook deel uitmaken. In het onderhouden van goede contacten kijkt men breder dan de supporters. Relatiebeheer richting sponsors is ook belangrijk om positiever te boek te staan bij supporters. Omgekeerd kunnen sponsors de club ook bijstaan in hun relaties met supporters, zeker als huidige sponsors eerder al supporters waren. Zo spreekt de baas van het bouwbedrijf dat bij de bouw van het stadion betrokken is de taal van de supporters en kan hen goed uitleggen waarom in de bouw van het stadion bepaalde keuzes zijn gemaakt.

Voor de *politie* is het uitgangspunt bij preventie kennen en gekend worden. De politie volgt en begeleidt supporters, en is in uniform aanwezig. Men wil duidelijke kaders aangeven voor gedrag en handhaven op overtredingen daarvan.

De supportersvereniging van FC Zwolle neemt een expliciet standpunt in tegen voetbalvandalisme en geweld. Doordat zij veel contacten hebben met supporters zit de vereniging wel 'dicht bij het vuur', maar als ze iets horen over een voorgenomen treffen door supporters kunnen ze het alleen afkeu-

ren en eventueel direct betrokkenen informeren, maar het niet zelf tegenhouden. Projecten tegen risicogedrag kunnen soms wel helpen, maar zijn volgens de supportersvereniging niet echt een optie bij 'zware gevallen'. Geweld is volgens de supportersvereniging überhaupt niet uit te bannen in de maatschappij. Het is ook niet altijd aan voetbal te relateren; je ziet het ook bij andere sporten.

Samenwerking in de preventie van voetbalvandalisme

De gemeente beschouwt het veiligheidsplan en de samenwerking tussen club, politie en gemeente rond het nieuwe stadion, als succesvol. De gemeente is tevreden over het gezamenlijke overleg dat heeft geleid tot het bepleiten van bepaalde veiligheidsvoorzieningen in het nieuwe stadion. Deze goede samenwerking zouden partijen verder kunnen inzetten bij het opzetten van het beleid met betrekking tot de manier waarop regels in het nieuwe stadion worden gesteld en gehandhaafd. Het weren van dronken supporters door stewards zou daarbij een aandachtspunt kunnen zijn. Twee keer per jaar komt in de lokale voetbaldriehoek de gang van zaken rond wedstrijden aan de orde. Dit overleg wordt, aldus de politie, gebruikt om te rapporteren, voorstellen voor het voetbaldraaiboek door te spreken en risicowedstrijden te benoemen. De overleggen voorafgaand aan de wedstrijd vinden meestal alleen tussen de club en de politie plaats. De onderlinge afstemming van verantwoordelijkheden binnen het stadion tussen de partners zou beter kunnen, aldus de club.

Bij FC Zwolle is de manager facilitaire en publiekszaken verantwoordelijk voor de diverse onderdelen van het beleid, waaronder het supportersbeleid, de contacten met de supportersvereniging en het overleg over stadionverboden. Volgens de club is er geen gezamenlijk preventief beleid, afgezien van de op incidenten gerichte afspraken in het convenant. Men vermoedt dat men beter toegerust zou kunnen zijn qua veiligheidsorganisatie.

De gemeente zou inzicht willen in gedrag van supporters om toekomstige problemen voor te kunnen zijn. In de klankbordgroep, die nadenkt en meebeslist over de inrichting van het nieuwe stadion van FC Zwolle, zijn naast de partners uit het veiligheidsoverleg ook supporters vertegenwoordigd. De supportersvereniging is vertegenwoordigd in de begeleidingscommissie, een soort veiligheidsoverleg dat één keer per maand samenkomt om de stand van zaken door te nemen. De supportersvereniging kan informatie verschaffen over betrokkenen bij een incident. Er is een hoorcommissie (in oprichting) die zich buigt over mogelijke stadionverboden, waarin ook de supportersvereniging vertegenwoordigd zal worden. Er is goed contact tussen het bestuur van de supportersvereniging en de politie. De wederzijdse afspraken over samenwerking tussen FC Zwolle en de supportersclub zijn in 2006 vastgelegd in een apart convenant.

De politie stelt vast dat het nieuwe beleid van de club een verbetering in de contacten tussen club en supporters tot stand heeft gebracht. De voetbalcoördinator bij politie is betrokken bij het beleid in/rond het stadion. Teamchefs in de stad gaan over preventieprojecten buiten het stadion, maar zulke preventieprojecten zijn niet direct met voetbalvandalisme verbonden.

Specifieke maatregelen in de Zwolse praktijk

Hooligans in beeld

Dit wordt van belang geacht door politie, club en gemeente. De politie werkt samen aan *Hooligans in beeld* met andere clubs. De club en de supportersvereniging maken deel uit van het informatienetwerk rond *Hooligans in beeld*. De harde kern bestaat uit 25 tot 50 personen. De club zou wel graag willen dat hooligans worden aangepakt. De politie wil de leiders eruit pikken, maar die houden zich momenteel koest. In zoverre is het project succesvol te noemen. Er is een groep die naast voetbalvandalisme ook andere overlast geeft. Die concentreert zich in een wijk in Zwolle. Hiervoor werd in samenwerking met het basispolitieteam en sociale instellingen projecten gedaan. In eerdere jaren gaf de groep met de jaarwisseling problemen, afgelopen jaarwisseling niet.

Optreden van stewards en beveiligingspersoneel

Beveiligers worden betrokken van een MBO opleiding. De beveiliging en stewards worden in het stadion aangestuurd door de veiligheidscoördinator, die zelf een beveiligingsbedrijf heeft en op de hoogte is van alle regels. De veiligheidscoördinator is niet in dienst van de club, maar functioneert op vrijwillige basis. Hij organiseert de inzet van beveiliging en stewards en stuurt hen aan. De stewards zijn vrijwilligers. FC Zwolle is mogelijk de enige club die haar stewards geen vergoeding geeft. De club vindt dat de inhoud van de functie kwalitatief verbeterd kan worden. Verbeterpunten zijn: meer aandacht voor scholing in klantvriendelijkheid, meer bevoegdheden om in te grijpen, te observeren en te signaleren. Bepaalde ervaren stewards worden bewust bij moeilijke vakken ingezet.

De stewards zouden consequenter moeten reageren, bijvoorbeeld bij het fouilleren van bezoekers. Het stewardschap trekt ook mensen die behoefte hebben aan de status die dat geeft. Dit levert soms onnodige confrontaties op met andere supporters. Deze beperkingen van de effectiviteit van de stewards (inconsequent fouilleren, te confronterend gedrag) worden ook door de supportersvereniging gesignaleerd. De club wil de kwaliteit van de stewards verbeteren. Men zou ook meer willen samenwerken met politie en/of andere experts op het gebied van veiligheid en zo de veiligheidsorganisatie verbeteren.

De politie is aanwezig in het stadion en wordt geïnformeerd door de veiligheidscoördinator, indien nodig grijpt de politie in. De politie is tevreden over de politie-inzet, waarin men steeds een minimalisering nastreeft. De politie hoeft steeds minder repressief op te treden.

Aandacht voor waarden en normen waaraan supporters zich moeten houden

De gemeente verwijst naar het convenant. De club heeft hierin het initiatief. De club vindt deze maatregel moeilijk in te vullen. Zwolle krijgt een nieuw stadion. De club wil in het nieuwe stadion duidelijke regels stellen, zoals het niet op de stoelen staan, maar weet niet goed hoe die te handhaven. Stewards en supporterbegeleiders houden schreeuwerig gedrag in de gaten. Maar de stewards hebben niet genoeg gezag om succesvol te kunnen interveniëren. Oudere supporters hebben wel overwicht. Maar de club heeft niet de bedoeling hen echt 'in te zetten', omdat de supporters die teveel met de club geassocieerd worden geen effect hebben en omdat de club het gezag niet uit handen wil geven. De club nodigt nu supporters die zich misdragen uit voor een gesprek en dit zal men blijven doen. Het heeft echter niet veel effect, zo is de ervaring. De supportersbegeleiders van de politie in de vakken zijn succesvoller als ze iemand aanspreken.

De politie vindt de aandacht voor normen en waarden van belang. In incidentele gevallen spreekt politie aan en gaat op huisbezoek. Een 'brave papa' die zich ten overstaan van zijn vrouw moet verantwoorden schrikt daar dan erg van, dat helpt wel.

De supportersvereniging laat weten dat 'hun' supporters zelf mondeling irritaties in hun vak tijdens de wedstrijd oplossen. De vereniging vraagt zich af hoe effectief het beleid van de club tegen bijvoorbeeld spreekkoren is. De maatregelen die deel uit maken van dit beleid tegen ongewenste spreekkoren worden enerzijds vaak niet serieus genomen door supporters, en anderzijds kunnen de maatregelen ook escalerend werken.

Preventief supportersbeleid

De activiteiten van de BVO richting supporters zijn, zeker in het afgelopen seizoen, voor een groot deel gericht op het vergroten van de binding van supporters met de club, zoals het supportershome en overlegstructuren. De supportersvereniging is verantwoordelijk voor de organisatie van een aantal activiteiten, waaronder het vervoer bij uitwedstrijden. De supportersvereniging en het supportershome lopen goed. Er zijn specifieke activiteiten voor de jongste doelgroep tot 12 jaar. Verder is er een sfeercommissie. De gemeente heeft subsidie gegeven voor een confetti blower in het stadion.

Actief betrekken van supportersverenigingen en ander groepen supporters

De gemeente en politie vinden dit belangrijk. Met politie is altijd overleg mogelijk, maar niet structureel noodzakelijk. De politie ziet hier eerder een duidelijke rol voor de club weggelegd. De club vindt dit zelf ook erg belangrijk en vult deze rol actief in (zie hierboven). De supportersvereniging overlegt één keer per week met BVO over 'akkefietjes'. De supportersvereniging werkt, aldus de club, als spreekbuis en belangenbehartiger voor andere supporters, bijvoorbeeld voor die met een stationverbod. Er is onlangs afscheid genomen van het oude stadion van FC Zwolle. De supportersvereniging dropte het verzoek van de supporters met stadionverbod dat zij graag bij dit afscheid wilden zijn. De club vraagt dit dan weer bij de KNVB. Dit vindt de club belangrijk. Ook al lukt het niet de supporters met stadionverbod toe te laten, de club heeft het dan in ieder geval voor hen geprobeerd; dit alles in het kader van een goede relatie met supporters. De verhoudingen tussen club en supporters zijn inmiddels sterk verbeterd, zo geeft men aan. Meer uitleg aan en inspraak van supporters bij beslissingen heeft bewerkstelligd dat ondanks slecht presteren van de club in het eerste deel van het seizoen 'geen wanklank is gehoord'.

Vergroten binding van jonge supporters aan club

De politie vindt dit belangrijk. Men deed hier in het verleden in samenwerking met de club meer aan dan nu, omdat er nu minder grote problemen zijn. De club vindt het ook belangrijk jonge supporters aan de club te binden. De kidsclub zal een vernieuwde opzet krijgen, in samenwerking met de supportersvereniging. Voor de kidsclub zijn af en toe workshops georganiseerd, zoals de workshop supportersgedrag: hoe gedraag ik me als goede supporter? Hiernaast krijgen jonge supporters bij slecht gedrag een gesprek bij de club.

Young United is een project dat wordt georganiseerd vanuit Travers (welzijnsstichting) in samenwerking met de supportersvereniging en FC Zwolle. Lastige jongeren die zich positief gedragen worden beloond. De jongeren doen 'werk' voor FC Zwolle op de wedstrijddag om duidelijk te maken wat het effect is van 'meewerken' in clubverband. Jonge supporters raken er zo van doordrongen dat wat zij doen, positief of negatief, gevolgen heeft voor

hun club. De jongeren worden soms verwezen door politie en Halt. Bij de sfeercommissie zijn ook jongeren betrokken.

Alcohol en drugs

Alcoholgebruik op de tribunes mag niet; de stewards houden dit nauwlettend in de gaten. Dit levert geen problemen op, aldus politie. In het supportershome, dat zich op het stadionterrein achter de noordtribune bevindt, mag wel alcohol geschonken worden (ook uit commerciële belangen). Dat gaat tegenwoordig zo goed dat van de burgemeester ook bij risicowedstrijden in het supportershome mag worden geschonken, aldus de club. De politie geeft aan dat het zelfs bij de derby FC Zwolle - Go Ahead Eagles geen problemen gaf. Misschien dat er in het nieuwe stadion zelfs binnen evenementenbier mag worden geschonken, zo hoopt de club.

Qua alcoholgebruik wordt wel wat getolereerd: aangeschoten supporters worden niet altijd geweerd uit het stadion. De supportersvereniging vindt dat bij de ingang van het stadion mensen, die (teveel) drank en drugs hebben gebruikt, eerder moeten worden geweerd. Hierin zijn de stewards niet effectief: ze durven dronken jongens niet aan te spreken, aldus de supportersvereniging. Aan de andere kant vindt de supportersvereniging het belachelijk dat 'vaders met kinderen' van de stewards hun flesjes moeten inleveren bij de ingang.

De club stelt dat er geen drugs worden toegestaan in het stadion. Maar de supportersvereniging verwacht dat er in toekomst een jongere groep supporters komt die regelmatig veel drugs (en drank) tot zich neemt alvorens naar het stadion te komen. De supportersvereniging stelt voor dat de ouders van jongens die zich misdragen met drank op thuis werden bezocht, want die zijn vaak niet op de hoogte.

Begeleiding bij uitwedstrijden

De supportersvereniging organiseert busreizen en vindt dit een belangrijke maatregel. De verstandhouding met de eigen meereizende stewards en politie is goed en men is heel tevreden over de eigen politiebegeleiders 'in kanariepak' in het vak. Naar aanleiding van ongeregeligheden in de bus geeft de supportervereniging informatie door aan club. Minder tevreden zijn de supporters over het fouilleren bij de te bezoeken club als zij eerder al, voor vertrek uit Zwolle, zijn gefouilleerd. Men is soms ook niet te spreken over de opstelling en het taalgebruik van politie en stewards bij de clubs die zij bezoeken. De supportersvereniging suggereert dat het beter zou zijn als eigen politie en stewards bevoegdheid houden in het uitvak, dit kan problemen voorkomen.

Verbeterpunten

Zowel gemeente als club geven aan dat meer structureel preventief beleid gewenst is, dat proactief is en vooruitloopt op eventuele incidenten. De gemeente zou, meer dan nu het geval is, een regiefunctie kunnen vervullen in het (laten) ontwikkelen van beleid. De jaarlijkse evaluatie van het seizoen en het convenant is het moment om over de grote lijnen van het beleid en de doelen op langere termijn na te denken. De club zou de supporters nog meer bij het ontwikkelen van beleid kunnen betrekken.

Gesproken met:

- Theo Heegsma, juridisch adviseur gemeente Zwolle, tevens secretaris voetbaldriehoek in Zwolle
- Jan Oosterhof, voetbalcoördinator Politie Zwolle
- Edgar van Perlo, manager facilitaire en publiekszaken FC Zwolle
- Jeroen de Boer, woordvoerder supportersvereniging FC Zwolle

Bijlage 7 Interviewvragen

I Visie

- 1 Wat verstaat uw organisatie onder preventief beleid gericht op supporters?
- 2 Wat zijn de uitgangspunten van preventief beleid gericht op supporters?
- 3 Hoe geeft uw organisatie preventief beleid gericht op supporters vorm (bijvoorbeeld als onderdeel van het veiligheidsbeleid of in samenwerking met X)?

Specifieke voorbeelden van preventief beleid gericht op supporters: hoe zien ketenpartners (indien van toepassing):

- 4 De inzet van stewards bij risicowedstrijden
- 5 Actief betrekken van supportersverenigingen/groepen, bijv. voor wat betreft samen opstellen van gedragsnormen/voorbeeldgedrag.
- 6 Een project als *Hooligans in beeld*.
- 7 Samenwerking met gemeentelijke instanties.

II Rol

- 8 Welke rol ziet uw organisatie voor zichzelf in het ontwikkelen van preventief beleid gericht op supporters?
- 9 Wat zijn de voorwaarden om die rol in te vullen, volgens de afspraken in het Beleidskader voetbalvandalisme en voetbalgeweld en het veiligheidsbeleid van de KNVB?
- 10 Hoe ziet uw organisatie de rol van de andere (keten) partners hierbij?

III Effect

- 11 Wie is (of zijn) volgens uw organisatie de doelgroep(en) van het preventief beleid gericht op supporters?
- 12 Waar meet uw organisatie het effect van het preventief beleid gericht op supporters aan af?
- 13 Wat zijn de consequenties voor uw organisatie van het al dan niet effectief zijn van uw preventief beleid gericht op supporters?